

वार्षिक प्रतिवेदन

आर्थिक वर्ष २०८०/०८१

नेपाल सरकार

वन तथा वातावरण मन्त्रालय

राष्ट्रिय प्राणी उद्यान

सूर्यविनायक, भक्तपुर

२०८१

नक्कले मारुनीचरी White-throated Fantail (*Rhipidura albicollis*)

बाखे जुरेली Black Bulbul (*Hypsipetes leucocephalus*)

वार्षिक प्रतिवेदन

आर्थिक वर्ष २०८०/०८१

नेपाल सरकार

वन तथा वातावरण मन्त्रालय

राष्ट्रिय प्राणी उद्यान

सूर्यविनायक, भक्तपुर

२०८१

संरक्षक

भुपेन्द्र प्रसाद यादव, निमित्त निर्देशक

सल्लाहकार

भोज राज पन्थ, व्यवस्थापन अधिकृत

लेखन तथा सम्पादन

चेत बहादुर ओली, रेञ्जर

फोटो

चराहरुको फोटो- डा.कमलराज गोसाई

अन्य फोटोहरु- पशु चिकित्सक डा.परिक्षा गुरुङ्ग, नायव सुब्बा शोभा घिमिरे गैँडा, रेञ्जर दुर्गा चौधरी,
रेञ्जर विद्योत्तमा सुवेदी, लेखापाल रामकृष्ण कार्की, खरिदार सुमन बास्तोला र
सिनियर गोमस्काउट पेशल कुमार बस्नेत

वार्षिक प्रतिवेदन, आर्थिक वर्ष २०८०/०८१

प्रकाशक :	राष्ट्रिय प्राणी उद्यान, सूर्यविनायक, भक्तपुर
प्रकाशन प्रति :	३००
प्रतिलिपि अधिकार :	© २०८१, राष्ट्रिय प्राणी उद्यान
आवरण फोटो :	अगाडि- जुरे सारौँ Brahminy Starling (<i>Sturnia pagodarum</i>) पछाडि- नीलतुथो अर्जुनक Verditer Flycatcher (<i>Eumyias thalassinus</i>)
सम्पर्क ठेगाना :	राष्ट्रिय प्राणी उद्यान, सूर्यविनायक, भक्तपुर
फोन नं. :	०१-५०९२९१०
ईमेल :	info@nationalzoologicalgarden.gov.np, nzg.bhaktapur2073@gmail.com
वेबसाईट :	www.nationalzoologicalgarden.gov.np
मुद्रण :	सिग्मा जनरल अफसेट प्रेस, सानेपा, ललितपुर, फोन: ०१-५४५४०२९।

प.सं.:
च.नं.:

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
राष्ट्रिय प्राणी उद्यान

दुई शब्द

नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्ले मिति २०७१/१०/२९ मा भक्तपुर जिल्लाको तत्कालिन गुण्डु, सिपाडोल तथा कटुञ्जे गा.वि.स.अन्तर्गतको वन क्षेत्रमा राष्ट्रिय प्राणी उद्यान स्थापना गर्ने निर्णयको आधारमा नेपाल राजपत्र खण्ड (६४) काठमाडौं, चैत्र १६ गते, २०७१ साल (संख्या ४४ मा सूचना प्रकाशन गरेर सरकारद्वारा व्यवस्थित वन र सातवटा सामुदायिक वनको क्षेत्रफललाई समेत समेटेर २४५.१६५ हेक्टर क्षेत्रमा राष्ट्रिय प्राणी उद्यान स्थापनाका लागि घोषणा गरेको हो। पर-स्थानीय संरक्षणमार्फत संकटमा परेका वन्यजन्तु एवं वनस्पतिको संरक्षण गर्न सम्भव हुने भएकाले आम जनसमुदायलाई प्रकृतिको महत्व र आवश्यकताको बारेमा जनचेतना अभिवृद्धि गरी भावी पुस्ताको लागि उपहारको रूपमा हस्तान्तरण गर्न र प्रकृतिमा आधारित पर्या-पर्यटन प्रवर्द्धन गरी स्थानीयस्तरमा सिर्जना हुने रोजगारीको माध्यमबाट राष्ट्रको अर्थतन्त्रमा योगदान गर्न पर्याप्त सम्भावना रहेको छ। यस प्राणी उद्यान निर्माण तथा सञ्चालनको मुख्य आधारको रूपमा रहेको गुरुयोजना तथा डिपिआर आ.व.२०७९/०८० मा तयार भई स्वीकृतिका लागि तालुक निकायमा पठाइएको भएतापनि हालसम्म स्वीकृत नहुँदा प्राणी उद्यान निर्माणमा विलम्ब भएको छ।

आ.व.२०८०/०८१ मा यस कार्यालयबाट सम्पादन भएका कार्यहरू तथा अन्य संरक्षणका गतिविधिहरूलाई समेटेर यो प्रतिवेदन प्रकाशन गरिएको छ। यस आर्थिक वर्षमा खास गरी पूँजीगत खर्चका कार्यक्रमहरूमा कार्यालयको लागि फर्निचर खरिद, सूचना बोर्ड/साइन बोर्ड निर्माण, गोरेटो बाटो मर्मत र वनपथ मर्मत सुधारको कार्य गरिएको छ। त्यस्तै चालुगत खर्च अन्तर्गत सरोकारवाला निकायहरूसँगको समन्वय बैठक/गोष्ठी, वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन पुस्तिका प्रकाशन, जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धी अन्तरक्रिया, संरक्षण सम्बन्धी सञ्चार माध्यमबाट प्रचार प्रसार, चोरि शिकार नियन्त्रण स्वीप अपरेशन, प्लाष्टिक सामग्री नियन्त्रण/रोकथाम/व्यवस्थापन र वन्यजन्तु सप्ताह लगायतका कार्यहरू सम्पन्न गरिएको छ।

यस कार्यालयका लागि तोकिएका कार्यहरू सम्पादन गर्न साथै उद्यानको वन क्षेत्रको संरक्षण एवं व्यवस्थापन गर्न निरन्तर मार्गनिर्देश गर्नुहुने वन तथा वातावरण मन्त्रालय र राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग, जिल्ला स्थित कार्यालयहरू एवं स्थानीय निकायहरूका विभिन्न तहसुतका पदाधिकारीहरू साथै उक्त निकाय तथा संस्थाप्रति आभार व्यक्त गर्दछु। आगामी दिनमा यस प्राणी उद्यानको निर्माण कार्य सम्पन्न गरी तोकिएको लक्ष्य हासिल गर्नका लागि विगत वर्षहरूमा जस्तै सम्बद्ध सरोकारवाला निकायहरू, स्थानीय समुदायको समन्वय, सहकार्यको साथै जिल्लास्थित सरोकारवाला निकायहरूबाट उल्लेख्य सहयोग र सद्भाव प्राप्त हुने अपेक्षा राखेको छु। अन्तमा, यो वार्षिक प्रतिवेदन तयार गर्न महत्वपूर्ण भूमिका निभाउनु हुने यस कार्यालयका कर्मचारीहरूलाई धन्यवाद व्यक्त गर्दै यस प्रतिवेदनमा समावेश भएका विषयवस्तुहरूले यस उद्यानप्रति चासो राख्ने व्यक्ति, संघसंस्था, सञ्चारकर्मी, स्थानीय बासिन्दा र सोधकर्ताहरूका लागि उपयोगी हुने अपेक्षा राखेको छु।

भूपेन्द्र प्रसाद यादव
नि. निर्देशक

विषय-सूची

भाग-१: परिचय

पृष्ठभूमि	१
हावापानी	२
जैविक विविधता	२
वन्यजन्तु	२
वनस्पति	२
दर्शनीय एवं भ्रमणका स्थल	२
राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको नक्सा	३
राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको परिकल्पना, लक्ष्य र उद्देश्यहरु	४
परिकल्पना	४
लक्ष्य	४
उद्देश्यहरु	४
राष्ट्रिय प्राणी उद्यानभित्र निषेधित गतिविधिहरु	४
नेपालका मिनि जु अभिलेखिकरण	४

भाग-२: राष्ट्रिय प्राणी उद्यान सञ्चालनको कानूनी आधारशीला

राष्ट्रिय प्राणी उद्यान केन्द्र सञ्चालन निर्देशिका, २०७२	५
चिडियाखाना, वन्यजन्तु उद्धार केन्द्र तथा वन्यजन्तु अस्पतालसम्बन्धी कानूनी व्यवस्था	९

भाग-३: आ.व. २०८०/०८१ मा सञ्चालित कार्यक्रमहरु

पूँजीगत खर्च शीर्षक अन्तर्गतका कार्यक्रमहरु:	
डेस्कटप कम्प्युटर खरिद	११
कार्यालयको लागि फर्निचर खरिद	११
सूचना बोर्ड/साइन बोर्ड निर्माण	११
गोरेटो बाटो मर्मत	१३
वनपथ मर्मत सुधार	१४
चालु खर्च शीर्षक अन्तर्गतका कार्यक्रमहरु :	
सरोकावाला निकायहरुसँगको समन्वय बैठक/गोष्ठी	१४
वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन पुस्तिका प्रकाशन	१५
जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धी सरोकावालाहरुसँग अन्तरक्रिया (जिल्लास्तर)	१५

संरक्षण सम्बन्धी सञ्चार माध्यमबाट प्रचार-प्रसार.....	१६
चोरि शिकार नियन्त्रण स्वीप अपरेशन.....	१६
प्लाष्टिक सामग्री नियन्त्रण/रोकथाम/व्यवस्थापन.....	१६
वन्यजन्तु सप्ताह (१-७ बैशाख).....	१७

भाग-४: विविध

मानव संशाधन र संरक्षण व्यवस्थापन.....	२४
वन डढेलो र नियन्त्रणको प्रयास.....	२४
मन्थली र कार्की गाउँको अव्यवस्थित बस्ती	२५
अव्यवस्थित बस्तीको पृष्ठभूमि	२५
अव्यवस्थित बस्ती व्यवस्थापनका लागि भएका प्रयासहरू.....	२६

भाग-५: अनुसूची

अनुसूची-१ : राष्ट्रिय प्राणी उद्यान स्थापनाको राजपत्र	२८
अनुसूची-२ : राष्ट्रिय प्राणी उद्यान, सूर्यविनायक, भक्तपुरमा प्रतिवेदित वन्यजन्तुको सूची	२९
अनुसूची-३ : राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ अनुसारका संरक्षित वन्यजन्तु	३२
अनुसूची-४ : राष्ट्रिय प्राणी उद्यान, सूर्यविनायक, भक्तपुरमा प्रतिवेदित मुख्य रुख प्रजाति	३४
अनुसूची-५ : वन ऐन, २०७६ अनुसार प्रतिबन्धित वन पैदावार	३६
अनुसूची-६ : नेपालका मिनि जु अनुगमन प्रतिवेदन २०७६ अनुसार मिनि जु को संक्षिप्त विवरण	३७
अनुसूची-७ : आ.व. २०८०/०८१ को वार्षिक प्रगति	३९
अनुसूची-८ : आ.व. २०८०/०८१ को लागि स्वीकृत अस्थायी दरबन्दी विवरण	४१
अनुसूची-९ : आ.व. २०८०/०८१ मा कार्यरत कर्मचारी विवरण	४२
अनुसूची-१० : राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको हालसम्मका कार्यालय प्रमुखहरू	४३
अनुसूची-११ : आ.व. २०८०/०८१ मा स्वागत तथा विदाई हुने कर्मचारी विवरण	४४
अनुसूची-१२ : कार्की गाउँ र मन्थलीको अव्यवस्थित बस्तीको वस्तुस्थिति विवरण	४५

भाग-१

परिचय

पृष्ठभूमि

नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्बाट मिति २०७१/१०/२९ मा भक्तपुर जिल्लाको तत्कालीन गुण्डु, सीपाडोल तथा कटुन्जे गा.वि.स. (हाल सूर्यविनायक नगरपालिका वडा नं. ६, ७ र ८) अन्तर्गत रहेको सामुदायिक वनहरूमध्ये सूर्यविनायक सामुदायिक वन (४६.२५५ हेक्टर), सेतीदेवी सामुदायिक वन (४४.५०४ हेक्टर), मन्थली सामुदायिक वन (६४.८७४ हेक्टर), गौरादेवी सामुदायिक वन (९.३९६ हेक्टर), बालकुमारी सामुदायिक वन (१४.६७७ हेक्टर), लिखानारायण सामुदायिक वन (४०.०१४ हेक्टर), संजिवनी सामुदायिक वन (१५.०२९ हेक्टर), तथा सरकारद्वारा व्यवस्थित वन क्षेत्रको (१०.५०४ हेक्टर) समेत गरी २४५.९६५ हेक्टर वन क्षेत्रमा राष्ट्रिय प्राणी उद्यान स्थापना गर्ने निर्णय भयो। सर्वसाधारणको जानकारीको लागि नेपाल सरकारद्वारा प्रकाशित खण्ड (६४) काठमाडौं, चैत्र १६ गते, २०७१ साल (संख्या ४४) को नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन भयो। प्रकाशित राजपत्र अनुसूची-१ मा संलग्न छ। सो वन क्षेत्रलाई औपचारिक रूपमा राष्ट्रिय प्राणी उद्यान स्थापना कार्य सुचारु गर्ने उद्देश्यले मिति २०७३ आषाढ ९ गते बिहिवारका दिन सूर्यविनायक

स्थापना	२०७१/१०/२९
राजपत्रमा प्रकाशित	२०७१/१२/१६
क्षेत्रफल	२४५.९६५ हेक्टर
फैलावट	सूर्यविनायक नगरपालिका वडा नं. ६, ७ र ८ भक्तपुर
हावापानी	न्यानो समशीतोष्ण
वनको किसिम	चिलाउने - कटुस
पारिस्थिकीय प्रणाली	<i>Hygrophytic Schima wallichii-Castanopsis tribuloides/ Hygrophytic Schima wallichii</i>
स्तनधारी	१५ प्रजाति
चरा प्रजाति	९५ प्रजाति
पुतलि	७५ प्रजाति
वनस्पति प्रजाति	६७८
रुख प्रजाति	१२४
बुट्यान प्रजाति	१०२
जडिबुटी	४२४
लहरा प्रजाति	२८

सब-डिभिजन वन कार्यालय (तत्कालीन ईलाका वन कार्यालय) भक्तपुरको प्राङ्गणमा वन तथा भू-संरक्षण मन्त्री अग्निप्रसाद सापकोटाज्यूको सभापतित्व भएको शिलान्यास समारोहमा सम्माननीय प्रधानमन्त्री के.पी.शर्मा ओलीज्यूबाट शिलान्यास कार्य सु-सम्पन्न भएको थियो। भक्तपुर जिल्लाको सूर्यविनायक नगरपालिका वडा नं. ६, ७, र ८ को २७' ३८" ००"देखि २७' ३९" ४६" उत्तरी अक्षांश र ८५° २४' ५७" देखि ८५° २५' ५६" पूर्वी देशान्तरमा अवस्थित यस राष्ट्रिय प्राणी उद्यान समुद्री सतहबाट १३७० मिटर देखि १५४० मिटरको उचाईमा रहेको छ। यहाँ मुख्यतया कटुस चिलाउनेको मिश्रित वन रहेको छ। वार्षिक औषत वर्षा १५५७ मिलिलिटर र औषत तपक्रम १७.६ डिग्री सेल्सियस रहेको यस क्षेत्रमा तराई र हिमाली मौसममा हुने वनस्पति तथा वन्यजन्तु समेत पाइने हुनाले यहाँको जैविक विविधता अनुपम रहेको छ। यस उद्यान नेपालको राजधानी काठमाडौंबाट करिब १४ कि.मि. दक्षिण पूर्व तथा सूर्यविनायक मन्दिरबाट १ कि.मि. को दुरीमा काठमाडौं उपत्यका भित्र रहेकोले पर्यटकीय सम्भावना प्रचुर रहेको छ।

हावापानी

राष्ट्रिय प्राणी उद्यानले उपोष्ण (Tropical) प्रकारको हावापानीको प्रतिनिधित्व गरेको छ । यहाँको अधिकतम तापक्रम २७.५ डिग्री सेल्सियस तथा न्यूनतम तापक्रम ३.२ डिग्री सेल्सियस गरी औषत तापक्रम १७.६ डिग्री सेल्सियस रहेको छ । यस क्षेत्रको तापक्रम मंसिरदेखि माघसम्म कम हुने हुनाले जाडो हुन्छ भने जेष्ठदेखि श्रावणसम्म उच्च तापक्रम रहन्छ । यस क्षेत्रमा हुने वर्षा मुख्य गरी मोहडा समुद्री सतहदेखिको उचाईमा निर्भर रहन्छ । यस क्षेत्रमा औषत १५५७ मिलिलिटर प्रति वर्षका हिसावले पानी पर्दछ ।

जैविक विविधता

यस प्राणी उद्यानको शुष्म जलवायुको कारणले विशेषत Hygroscopic *Schima wallichii*-*Castanopsis tribuloides* / Hygroscopic *Schima wallichii* गरी दुईवटा पारिस्थिकीय प्रणालीहरु समेटेको छ । साथै वृक्षारोपण गरेको सल्लाको वन समेत छ ।

वन्यजन्तु

पछिल्लो अध्ययन अनुसार राष्ट्रिय प्राणी उद्यान क्षेत्रमा पाइने चरा ९५ प्रजातिका छन् भने स्तनधारी वन्यजन्तु १५ प्रजातिका छन् । चितुवा, रतुवा मृग, चरीबाघ, सालक, बँदेल, दुम्सी, बाँदर, खरायो, न्याउरीमुसा, निरबिरालो तथा बाँदर यस क्षेत्रका मुख्य स्तनधारी वन्यजन्तु हुन् । नेपालका संरक्षित वन्यजन्तुहरु मध्ये २ वटा संरक्षित वन्यजन्तु यस क्षेत्रमा पाइन्छन् । यस क्षेत्रमा पाइने स्तनधारी वन्यजन्तु र चरा प्रजातिको विवरण अनुसूची-२ र नेपालका संरक्षित वन्यजन्तुको विवरण अनुसूची-३ मा राखिएको छ ।

वनस्पति

सूर्यविनायक वन क्षेत्रमा वानस्पतिक प्रजातिको अनुपम विविधता छ । पछिल्लो अध्ययनअनुसार यस क्षेत्रमा ६७८ प्रजातिका वनस्पतिको अभिलेख रहेको छ । जसमध्ये रुख १२४ प्रजाति, बुट्यान १०२ प्रजाति, जडिबुटी ४२४ प्रजाति र लहरा २८ प्रजाति रहेका छन् । यस क्षेत्रमा पाइने पहिचान भएको वनस्पति प्रजातिहरुको विवरण अनुसूची-४ र नेपालका प्रतिबन्धित वन पैदावारको विवरण अनुसूची-५ मा राखिएको छ ।

दर्शनीय एवं भ्रमणका स्थल

राष्ट्रिय प्राणी उद्यान क्षेत्रको जैविक विविधता अवलोकन आफैंमा आकर्षक छ । सूर्यविनायक गणेश मन्दिर, पाइलटबाबा आश्रम, डोलेश्वर मन्दिर, रानीकोट दरवार, पाथिभरा मन्दिर, लिखानारायण मन्दिर, पलाञ्चोक भगवती मन्दिर, घ्याम्पे डाँडा लगायत यहाँका मुख्य पर्यटकीय गन्तव्यका आकर्षण हुन् । उक्त मठ मन्दिर तथा धार्मिक क्षेत्रहरुमा श्रद्धालु भक्तजनहरुको राम्रो उपस्थिति रहेको पाइन्छ ।

राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको परिकल्पना, लक्ष्य र उद्देश्यहरू

परिकल्पना :

भक्तपुर जिल्लाको सूर्यविनायक क्षेत्रमा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको राष्ट्रिय प्राणी उद्यान स्थापना भै पूर्ण क्षमतामा सञ्चालन गरी स्थानीय तथा राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा टेवा पुर्‍याउने ।

लक्ष्य :

प्राणी उद्यानको स्थापनाबाट दुर्लभ तथा अन्य वन्यजन्तुको पर-स्थानीय संरक्षण तथा व्यवस्थापन मार्फत पर्या-पर्यटन प्रवर्द्धन गरी स्थानीय तथा राष्ट्रिय आम्दानीमा टेवा पुर्‍याउने ।

उद्देश्यहरू :

- दुर्लभ एवं संकटापन्न प्रजातिको कृत्रिम प्रजननबाट संख्या बढाउने ।
- वन्यजन्तुको स्वभाव एवं आनीबानीबारे अध्ययन गर्ने ।
- वन्यजन्तुको उद्धार एवं उपचार गर्ने ।
- जैविक विविधता संरक्षणको लागि संरक्षण शिक्षा प्रदर्शनस्थल विकास गर्ने ।
- मानव समुदायलाई मनोरञ्जन आमोद-प्रमोद प्रदान गर्ने ।
- पर्या-पर्यटन प्रवर्द्धनमार्फत राष्ट्रिय आयमा वृद्धि गर्ने ।

राष्ट्रिय प्राणी उद्यानभित्र निषेधित गतिविधिहरू

सम्बन्धित निकायको सहमति बेगर राष्ट्रिय प्राणी उद्यान क्षेत्रभित्र देहायका कार्य गर्न गराउन पाइने छैन:

- परम्परागत रूपमा स्थानीय समुदायले प्रयोग गर्दै आएको बाटो बाहेक अन्य बाटो प्रयोग गर्न,
- वन क्षेत्रमा कुनै प्रकारले आवाद गर्न वा अतिक्रमण गर्न,
- वनमा आगो लगाउन वा आगलागी हुन जाने कुनै किसिमको कार्य गर्न,
- अनुमति भएकोमा बाहेक अन्य किसिमले चलचित्र छाँयाङ्कन गर्न,
- वन क्षेत्रको रुख वा विरुवा काट्न, हाँगाबिगा छिमल्न वा कुनै पनि प्रकारले नोक्सानी गर्न,
- वन क्षेत्रबाट ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा वा माटो फिक्न,
- वन सिमाना र सूचना बोर्डहरू उखेल्ने, सार्ने, फेर्ने मेट्ने वा बिगार्ने काम गर्न,
- वन्यजन्तुलाई हानी हुने किसिमको कार्य गर्न वा शिकार खेल्न,
- फोहोरमैला गर्न वा कुनै किसिमको फोहोर फाल्न ।

नेपालका मिनि जु अभिलेखिकरण

नेपालको विभिन्न सामुदायिक वन क्षेत्र साथै सार्वजनिक स्थलमा सञ्चालित मिनि जुहरुको बारेमा यस प्राणी उद्यान कार्यालयबाट विगतका आ.व. हरूमा अध्ययन अवलोकन भई त्यहाँ रहेका प्रजातिहरु, मिनि जु व्यवस्थापन अवसर तथा चुनौतीहरुको बारेमा विवरण संकलन गरिएको छ । संकलित तथ्यहरुलाई अभिलेखिकरण गरी पुस्तक समेत प्रकाशन गरिएको छ । नेपालका मिनि जुहरुको संक्षिप्त तथ्यसहितको विवरण अनुसूची-६ मा संलग्न गरिएको छ ।

भाग-२

राष्ट्रिय प्राणी उद्यान सञ्चालनको कानूनी आधारशीला

क) राष्ट्रिय प्राणी उद्यान केन्द्र सञ्चालन निर्देशिका, २०७२

नेपाल सरकार (मा.मन्त्रिस्तर) बाट स्वीकृत मिति २०७२।४।२०

भक्तपुर जिल्लाको २४५.१६५ हेक्टर वन क्षेत्रमा राष्ट्रिय प्राणी उद्यान स्थापना गर्ने, उक्त राष्ट्रिय प्राणी उद्यान स्थापनार्थ सम्पूर्ण व्यवस्था मिलाउन वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयलाई निर्देशन दिने, राष्ट्रिय प्राणी उद्यान स्थापनाको लागि आवश्यक रकमको व्यवस्था अर्थ मन्त्रालयले गर्ने, नेपालको अन्य स्थानमा पनि यस प्रकारका राष्ट्रिय प्राणी उद्यानहरुको आवश्यकता र सम्भाव्यताको आधारमा स्थापना गर्ने कार्य अगाडि बढाउन वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयलाई निर्देशन दिने भनी नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्बाट मिति २०७१/१०/२९ मा भएको निर्णय कार्यान्वयन गर्ने सन्दर्भमा उक्त केन्द्र सञ्चालनको लागि निर्देशिका बनाई कार्यान्वयन गर्नुपर्ने आवश्यकता भएको हुँदा नेपाल सरकार (मा. मन्त्रीस्तर) को मिति २०७२/४/२० को निर्णयानुसार यो निर्देशिका बनाई लागू गरिएको छ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यस निर्देशिकाको नाम “राष्ट्रिय प्राणी उद्यान केन्द्र सञ्चालन निर्देशिका, २०७२” रहेको छ।

(२) यो निर्देशिका तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ।

२. परिभाषा : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा,

(क) “अध्यक्ष” भन्नाले निर्देशन समितिको अध्यक्ष सम्झनु पर्छ।

(ख) “राष्ट्रिय प्राणी उद्यान” भन्नाले संरक्षण शिक्षा, मनोरञ्जन, प्रजनन, वंशाणु श्रोतको संरक्षण, अध्ययन तथा अनुसन्धान गर्ने उद्देश्यले जीवजन्तुहरु परस्थानमा प्रदर्शनीमा राखी व्यवस्थापन गरिएको स्थान वा अन्तर्राष्ट्रिय प्रचलन अनुसार स्थापना गरिने प्राणी उद्यान (नेशनल जुलोजिकल गार्डेन) लाई सम्झनु पर्छ।

(ग) “मन्त्रालय” भन्नाले वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय सम्झनु पर्छ।

(घ) “विभाग” भन्नाले राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग सम्झनु पर्छ।

(ङ) “सदस्य” भन्नाले निर्देशन समितिको सदस्य सम्झनु पर्छ र सो शब्दले निर्देशन समितिको अध्यक्ष समेतलाई जनाउँछ।

(च) “सदस्य सचिव” भन्नाले निर्देशन समितिको सदस्य सचिव सम्झनु पर्छ।

(छ) “केन्द्र” भन्नाले दफा ३ बमोजिम तोकिएको राष्ट्रिय प्राणी उद्यान केन्द्र सम्झनु पर्छ।

(ज) “निर्देशन समिति” भन्नाले दफा ४ बमोजिमको राष्ट्रिय प्राणी उद्यान केन्द्र सञ्चालन निर्देशन समिति सम्झनु पर्छ।

३. **राष्ट्रिय प्राणी उद्यान केन्द्र** : (१) मन्त्रिपरिषद्को मिति २०७१।१०।२९ को निर्णयानुसार राष्ट्रिय प्राणी उद्यान स्थापना तथा संचालन गर्नको लागि सचिवालयको रुपमा काम गर्न राष्ट्रिय प्राणी उद्यान केन्द्र तोकिएको छ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम तोकिएको केन्द्र रहने स्थानको निर्धारण निर्देशन समितिको निर्णय बमोजिम हुनेछ ।

४. **निर्देशन समिति** : राष्ट्रिय प्राणी उद्यान स्थापना एवं सञ्चालन गर्नको लागि नीति निर्माण, योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, नियमन, समन्वय तथा अनुगमन गर्ने उद्देश्यले देहायबमोजिमको “राष्ट्रिय प्राणी उद्यान केन्द्र सञ्चालन निर्देशन समिति” रहनेछ :-

(क) सचिव, वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय,	- अध्यक्ष
(ख) महानिर्देशक, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग	- सदस्य
(ग) सहसचिव, अर्थ मन्त्रालय	- सदस्य
(घ) महानिर्देशक, वन विभाग	- सदस्य
(ङ) महानिर्देशक, वनस्पति विभाग	- सदस्य
(च) महानिर्देशक, पशु सेवा विभाग	- सदस्य
(छ) निर्देशक, राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष	- सदस्य
(ज) भक्तपुर जिल्ला सूर्यविनायक नगरपालिका प्रमुख	- सदस्य
(झ) मन्त्रालयले तोकेको नेपाल वन सेवाको राजपत्राङ्कित प्रथम श्रेणीको अधिकृत	- सदस्य-सचिव

५. **निर्देशन समितिको काम कर्तव्य र अधिकार** : यस निर्देशिकामा अन्यत्र लेखिएका काम, कर्तव्य र अधिकारको अतिरिक्त निर्देशन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछ :-

- (क) राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको सञ्चालन र व्यवस्थापनका लागि आवश्यक नीति, रणनीति, गुरुयोजना तथा व्यवस्थापन योजना बनाउने र कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,
- (ख) देशका विभिन्न स्थानमा प्राणी उद्यान स्थापना गर्नु पर्ने देखिएमा आवश्यकताको पहिचान गरी निर्णयको लागि मन्त्रालयमा सिफारिस गर्ने, र सोको अनुगमन तथा नियमन गर्ने गराउने ।
- (ग) राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको सञ्चालन एवं व्यवस्थापन गर्न आवश्यक पर्ने प्राविधिक जनशक्ति तथा प्रविधिको विकास र वित्तीय स्रोत जुटाउन पहल गर्ने,
- (घ) प्राणी उद्यानको व्यवस्थापन तथा समन्वय गर्न राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रियस्तरमा सम्पर्क निकायको रुपमा काम गर्ने,
- (ङ) समस्याग्रस्त, घाईते, अपाङ्ग एवं टुहुरा वन्यजन्तुको उद्धार, उपचार, र पुनर्स्थापना गर्न गराउन आवश्यक पर्ने जनशक्ति तथा स्रोतसाधन उपलब्ध गराउने,
- (च) संकटापन्न सूचीमा रहेका वन्यजन्तुको पर-स्थानीय रुपमा पालन, प्रजनन र पुनर्स्थापना गर्ने कार्यका लागि सम्बद्ध निकायसँग समन्वय तथा पहल गर्ने,
- (छ) प्राणी उद्यानको मापदण्ड तयार गरी नेपाल सरकारको स्वीकृतिको लागि सिफारिस गर्ने,

- (ज) प्राणी उद्यानको प्रवेश दस्तूर तोक्ने निर्णयका लागि नेपाल सरकारमा सिफारिस गर्ने,
- (झ) प्राणी उद्यान तथा वन्यजन्तु संरक्षणसँग सम्बन्धित संस्था वा निकायको मापदण्ड निर्धारणका लागि मन्त्रालयमा सिफारिससाथ पेश गर्ने तथा सम्बन्धित संस्था वा निकायलाई निर्देशन दिने,
- (ञ) नेपाल सरकारले तोकेका अन्य कार्य गर्ने गराउने ।

६. **निर्देशन समितिको बैठकसम्बन्धी कार्यविधि :** (१) निर्देशन समितिको बैठक प्रत्येक चार महिनामा एक पटक बस्नेछ ।

तर आवश्यकता भएमा निर्देशन समितिको बैठक सोभन्दा बढी पटक पनि बस्न सक्नेछ ।

- (२) अध्यक्षको निर्देशनमा सदस्य-सचिवले समितिको बैठक बोलाउने छ ।
- (३) निर्देशन समितिमा तत्काल कायम रहेका कूल सदस्य संख्याको पचास प्रतिशतभन्दा बढी सदस्य उपस्थित भएमा निर्देशन समितिको बैठकको लागि गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।
- (४) निर्देशन समितिको बैठकमा बहुमतको राय मान्य हुनेछ र मत बराबर भएमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मतसमेत दिनेछ ।
- (५) निर्देशन समितिको बैठकको निर्णय अध्यक्षद्वारा प्रमाणित गरिनेछ ।
- (६) निर्देशन समितिको बैठकमा सम्बन्धित पदाधिकारी तथा विशेषज्ञलाई आमन्त्रित सदस्यको रुपमा आमन्त्रण गर्न सकिनेछ ।
- (७) निर्देशन समितिको बैठकसम्बन्धी अन्य कार्यविधि निर्देशन समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

७. **सदस्य-सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार :** (१) यस निर्देशिकामा अन्यत्र लेखिएका काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त सदस्य-सचिवको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।

- (क) सचिवालयको प्रशासकीय प्रमुखको रुपमा काम गर्ने,
- (ख) सचिवालयको प्रशासकीय काम कारवाहीलाई व्यवस्थित गर्ने, गराउने,
- (ग) वार्षिक बजेट कार्यक्रम तथा योजना तयार गरी स्वीकृतिका लागि निर्देशन समिति समक्ष पेश गर्ने,
- (घ) निर्देशन समितिबाट स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने गराउने,
- (ङ) वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी निर्देशन समिति समक्ष पेश गर्ने,
- (च) राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको काम कारवाही सम्बन्धमा अन्य निकायसँग समन्वय गर्ने,
- (छ) निर्देशन समितिबाट अधिकार प्रत्यायोजन भए बमोजिमका अन्य कार्य गर्ने,
- (ज) निर्देशन समितिबाट भएका निर्णय कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,
- (झ) निर्देशन समितिले तोकिएका बमोजिमका अन्य काम गर्ने गराउने ।

८. **निर्देशन समितिले निर्धारण गरेको नीति, रणनीति तथा निर्देशन पालना गर्नुपर्ने :** निर्देशन समितिले निर्धारण गरेको नीति, रणनीति तथा निर्देशन पालना गर्नु सम्बद्ध सबै निकायको कर्तव्य हुनेछ ।

९. **सचिवालय :** (१) निर्देशन समितिको निर्णयबमोजिमको दैनिक प्रशासनिक काम कारवाहीको लागि राष्ट्रिय प्राणी उद्यान केन्द्रले सचिवालयको काम गर्नेछ ।
- (२) सचिवालयको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछ :-
- (क) निर्देशन समितिले सम्पादन गर्ने काम कार्यवाहीमा निर्देशन समितिलाई सहयोग पुर्याउने,
 - (ख) बैठकको लागि प्रस्ताव तयार गर्ने,
 - (ग) निर्देशन समितिको निर्णय कार्यान्वयन गर्ने,
 - (घ) निर्देशन समितिबाट तोकिएबमोजिमका अन्य काम गर्ने ।
१०. **केन्द्रको लागि कर्मचारी खटाउन सक्ने :** राष्ट्रिय प्राणी उद्यान केन्द्रको नियमित काम कारवाही सञ्चालन गर्नको लागि मन्त्रालयले नेपाल सरकारका कर्मचारीलाई जिम्मेवारी तोक्न वा काजमा खटाउन सक्नेछ ।
११. **केन्द्रको वार्षिक बजेट व्यवस्था :** (१) राष्ट्रिय प्राणी उद्यान केन्द्रको लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था नेपाल सरकारको नियमित बजेटबाट व्यवस्थापन हुनेछ ।
- (२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि केन्द्रको कार्य सञ्चालनको लागि आवश्यक रकम देहायबमोजिमका स्रोतबाट समेत व्यवस्थापन गर्न सकिनेछ :-
- (क) नेपाल सरकारबाट प्राप्त रकम,
 - (ख) स्वदेशी व्यक्ति, संघ संस्था वा निकायबाट प्राप्त रकम,
 - (ग) विदेशी सरकार, संघ संस्था वा व्यक्तिबाट प्राप्त रकम,
 - (घ) अन्य स्रोतबाट प्राप्त रकम ।
- (३) उपदफा (२) को खण्ड (ग) बमोजिम विदेशी सरकार, संघ संस्था वा व्यक्तिबाट रकम प्राप्त गर्नु अघि अर्थ मन्त्रालयको स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।
- (४) उपदफा (१) बमोजिमको राष्ट्रिय प्राणी उद्यान केन्द्रको नाममा रहने रकम निर्देशन समितिले तोकेको बैंक तथा वित्तीय संस्थासम्बन्धी प्रचलित कानूनबमोजिम वित्तीय कारोबार गर्न स्थापना भएको “क” वर्गको इजाजत प्राप्त कुनै बैंकमा खाता खोली जम्मा गरिनेछ ।
- (५) केन्द्रको खाताको सञ्चालन सदस्य-सचिव वा निजले तोकेको अधिकृत र लेखा प्रमुखको संयुक्त दस्तखतबाट हुनेछ ।
१२. **लेखा र लेखा परीक्षण :** (१) केन्द्रको आयव्ययको लेखा नेपाल सरकारले अपनाएको ढाँचाबमोजिम राखिने छ ।
- (२) केन्द्रको लेखा परीक्षण महालेखा परीक्षकबाट हुनेछ ।
१३. **निर्देशन दिन सक्ने :** मन्त्रालयले यस निर्देशिकाको कार्यान्वयन गर्न निर्देशन समितिलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ । त्यसरी दिइएको निर्देशन पालना गर्नु निर्देशन समितिको कर्तव्य हुनेछ ।

१४. प्रतिवेदन पेश गर्ने : (१) निर्देशन समितिले वर्षभरिमा आफूले सम्पादन गरेका मुख्य मुख्य काम कारवाहीहरू, कार्यान्वयन गरेको योजना तथा कार्यक्रम र सो अनुसार सम्बन्धित सरोकारवाला निकायहरूबाट भएका काम तथा हासिल गरेका उपलब्धीसमेत समावेश भएको वार्षिक प्रतिवेदन आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले ३ महिनाभित्र मन्त्रालय समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको प्रतिवेदन निर्देशन समितिको निर्णय अनुसार केन्द्रले सार्वजनिक गर्नेछ ।

ख) चिडियाखाना, वन्यजन्तु उद्धार केन्द्र तथा वन्यजन्तु अस्पतालसम्बन्धी कानूनी व्यवस्था :

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन २०२९ को दफा १५ बमोजिम :

१५. नमूना सङ्कलन गर्न इजाजतपत्र लिनु पर्ने : (१) इजाजतपत्र प्राप्त नगरी कुनै पनि व्यक्तिले राष्ट्रिय निकुञ्ज, आरक्ष वा अन्य वन्यजन्तु वासस्थानबाटै वैज्ञानिक अनुसन्धानको लागि नमूना सङ्कलन गर्न पाउने छैन ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको इजाजतपत्र लिन चाहने व्यक्तिले तोकिएको अधिकारी समक्ष तोकिएको ढाँचाको दरखास्त दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको दरखास्त पर्न आएमा तोकिएको अधिकारीले तोकिए बमोजिमको दस्तुर ऐनको अनुसूची-१ मा उल्लेखित वन्यजन्तु बाहेक जुनसुकै वन्यजन्तुको शिकार गर्न वा कुनै कीट, कीटाणु, माछा वा कुनै प्राकृतिक उपज जम्मा गर्न तोकिएको शर्तहरू पालन गर्ने गरी इजाजतपत्र दिन सक्नेछ ।

१५क. वन्यजन्तुको अध्ययन अनुसन्धान, प्रजनन तथा पालन गर्न सक्ने : (१) वन्यजन्तुको संरक्षण, प्रवर्द्धन र दिगो उपयोगमा सघाउ पुऱ्याउने उद्देश्यले वन्यजन्तुको अध्ययन, अनुसन्धान वा व्यवसायिक रुपमा प्रजनन तथा पालन गर्न चाहने व्यक्ति वा संस्थाले तोकिएबमोजिम अनुमति लिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम वन्यजन्तुको प्रजनन तथा पालनको लागि आवश्यक पर्ने बीउ प्राणी (सिड एनिमल) तोकिएबमोजिम उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम अनुमति प्राप्त गरी व्यावसायिक रुपमा उत्पादन गरिएका वन्यजन्तु वा तीनका अङ्ग वा अङ्गबाट तयार गरिएको वस्तु तोकिएबमोजिम उपयोग, बिक्री, वितरण वा निकासी गर्न सकिनेछ ।

(४) उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि तोकिए बमोजिमका वन्यजन्तुलाई तोकिए बमोजिमको अवस्थामा नेपालभित्र एक ठाउँबाट अर्को ठाउँमा ओसार-पसार गर्न वा कुनै मुलुकमा निकासी गर्न वा कुनै मुलुकबाट पैठारी गर्न पाइने छैन ।

१५ख. अनुसन्धान वा शैक्षिक प्रदर्शनीको लागि वन्यजन्तु प्रदान गर्न सकिने : (१) वन्यजन्तुको वैज्ञानिक अध्ययन, अनुसन्धान वा शैक्षिक प्रदर्शन गर्ने ख्यातिप्राप्त स्वदेशी वा विदेशी संघ, संस्थाले अध्ययन, अनुसन्धान वा शैक्षिक प्रदर्शनीको प्रयोजनको लागि कुनै वन्यजन्तु माग गरी नेपालको राष्ट्रिय निकुञ्ज,

आरक्ष, संरक्षण क्षेत्र वा मध्यवर्ती क्षेत्र तथा वन्यजन्तुको संरक्षण, सम्बर्द्धन र विकासको लागि सहयोग पुर्याउने लिखित प्रतिबद्धतासहित निवेदन पेश गरेमा नेपाल सरकारले त्यस्तो कार्यको लागि उक्त संस्थालाई वन्यजन्तु प्रदान गर्न सक्नेछ ।

- (२) उपदफा (१) बमोजिम अध्ययन वा अनुसन्धानको लागि कुनै वन्यजन्तु प्रदान गर्दा त्यस्तो अध्ययन वा अनुसन्धानबाट प्राप्त हुने नतिजा नेपालको लागि समेत उपयोगी हुने ठानेमा नेपाल सरकारले त्यस्तो नतिजा नेपाललाई समेत उपलब्ध गराउने शर्त सहित त्यस्तो वन्यजन्तु प्रदान गर्न सक्नेछ ।
- (३) उपदफा (१) बमोजिम वन्यजन्तु प्रदान गर्दा लाग्ने दस्तुर, पालना गर्नुपर्ने शर्त तथा अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१५.ग. चिडियाखाना, वन्यजन्तु उद्धार केन्द्र तथा वन्यजन्तु अस्पताल स्थापना गर्न सकिने :

- (१) कुनै संस्था, निकाय वा स्थानीय तहले संरक्षण शिक्षा, मनोरञ्जन, प्रजनन, वंशाणु श्रोत संरक्षण तथा अध्ययन, अनुसन्धान गर्ने प्रयोजनका लागि तोकिएबमोजिम इजाजतपत्र प्राप्त गरी चिडियाखाना सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।
- (२) कुनै पनि व्यक्ति, संस्था वा स्थानीय तहले टुहुरा, असहाय, समस्याग्रस्त र उद्धार गरिएका वन्यजन्तुहरुको संरक्षण र व्यवस्थापनको लागि वन्यजन्तु उद्धार केन्द्र र वन्यजन्तु अस्पताल स्थापना गर्न सक्नेछ ।
- (३) उपदफा (१) र (२) बमोजिम चिडियाखाना, वन्यजन्तु उद्धार केन्द्र तथा वन्यजन्तु अस्पताल स्थापना र सञ्चालन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

१५.घ. जैविक मार्गको संरक्षण र सम्बर्द्धन : (१) नेपाल सरकारले आवश्यक देखेमा राष्ट्रिय निकुञ्ज, आरक्ष, संरक्षण क्षेत्र वा मध्यवर्ती क्षेत्र भन्दा बाहिरको कुनै क्षेत्रलाई जैविक मार्ग घोषणा गरी सम्बन्धित उपभोक्ता समितिसँग परामर्श गरी सोको संरक्षण र सम्बर्द्धनको व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

- (२) जैविक मार्गको संरक्षण र सम्बर्द्धन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१५.ङ. विदेशी मुलुकलाई वन्यजन्तु उपलब्ध गराउन सकिने : (१) कुनै पनि विदेशी मुलुकको सरकारले तोकिएको शर्तको अधीनमा रहि नेपालमा रहेको वन्यजन्तु माग गरेमा र नेपाल सरकारले संरक्षण र व्यवस्थापनका दृष्टिकोणले उपयुक्त ठानेमा तोकिए बमोजिमको प्रक्रिया पुरा गरी त्यस्ता वन्यजन्तु उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

- (२) उपदफा (१) बमोजिम वन्यजन्तु उपलब्ध गराएको वार्षिक विवरण वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयले प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको तीन महिनाभित्र सङ्घीय संसदको सम्बन्धित समिति समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन २०२९ को दफा २६ को उपदफा ५ (ग) बमोजिम दण्ड सजाय : (५ग) कसैले यस ऐन अन्तर्गत इजाजत प्राप्त नगरी वन्यजन्तु पालन वा प्रजनन गरे गराएमा वा चिडियाखाना सञ्चालन गरेमा छ महिनासम्म कैद वा पचास हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा दुवै सजाय हुनेछ ।

भाग-३

आ.व.२०८०/०८१ मा सञ्चालित कार्यक्रमहरू

आ.व. २०८०/०८१ मा यस राष्ट्रिय प्राणी उद्यानलाई राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग आयोजना अन्तर्गतका विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न प्राप्त अख्तियारीमा उल्लिखित कार्यक्रमहरू सम्पन्न गरिएको छ । यस आ.व.को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमको भौतिक एवं वित्तीय प्रगति विवरण अनुसूची-७ मा प्रस्तुत गरिएको छ । आ.व. २०८०/०८१ मा सम्पन्न गरिएका पूँजीगत र चालु खर्च शीर्षक अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू देहाय बमोजिम रहेका छन् ।

पूँजीगत खर्च शीर्षक अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू:

डेस्कटप कम्प्युटर खरिद:

आ.व.२०८०/०८१ को स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको कार्यालयको दैनिक प्रशासनिक कार्य सहजताका लागि डेस्कटप कम्प्युटर (Lenovo All in One PC- core i5 12th gen, 8GB RAM, 256GB SSD NVnm hard disc, windows 10 genuine, 23.8 in monitor) थान-१ खरिद गरिएको छ ।

कार्यालयको लागि फर्निचर खरिद :

यस आ.व.मा फर्निचर आइटम खरिद कार्यका लागि रकम रु.३,१०,०००/- (अक्षरेपि तीनलाख दशहजार रुपैयाँमात्र) विनियोजन भएकोमा उल्लेखित रकमको सीमाभित्र रहि यस कार्यालयको आवश्यकता अनुसार कार्यालय भवन, कार्यालय प्रमुख आवास र कर्मचारी चमेना गृहसमेतको लागि उपयोग हुने गरी टेबुल (Glass Top Tea Table) थान-१, डाईनिङ टेबुल (Dinning Table) थान-१, पलड (King size bed) डसनाको सेटसहित थान-१, साधारण कुर्सी (Wooden Chair) थान-१०, अफिस कुर्सी (Revolving Chair) थान-१, बुककेश (Glass Door bookcase) थान-१, राउण्ड टि टेबुल (Round Tea Table) थान-१ र दराज (Open Wooden Rack) थान-१ खरिद गरिएको छ ।

सूचना बोर्ड/साइन बोर्ड निर्माण:

राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको दिर्घकालीन लक्ष्य, उद्देश्य साथै समष्टिगत विवरण सहितको सूचना बोर्ड २ वटा, चितुवा संरक्षण सम्बन्धी बोर्ड २ वटा, सालक संरक्षण सम्बन्धी बोर्ड २ वटा र वन क्षेत्रमा निषेधित कार्यहरूको जानकारीमूलक बोर्ड ४ वटा गरी जम्मा १० वटा सूचना बोर्डहरू तयार गरी प्राणी उद्यानको सिपाडोल क्षेत्रमा, प्राणी उद्यानको मन्थली चौरको चौबाटोमा, पाइलटबाबा आश्रम गेटको छेउ र खहरे प्रवेश विन्दुमा स्थापना गरिएको छ । जानकारीमूलक सूचनाहरू प्राणी उद्यानको क्षेत्रमा राख्दा यस क्षेत्र अवलोकन गर्ने तथा यस क्षेत्र हुदै आवतजावत गर्ने आमसर्वसाधारणमा समेत संरक्षणको बारेमा जनचेतना अभिवृद्धिमा टेवा पुगेको छ ।

कृष्ण मन्दिर छेउ

मन्थली चौवाटो

खहरे प्रवेश विन्दु

मन्थली चौवाटो

खहरे प्रवेश बिन्दु

सिपाडोल

गोरेटो बाटो मर्मत:

प्राणी उद्यान क्षेत्रको कृष्ण मन्दिर देखि पाइलट बाबा आश्रम जाने घुम्तीसम्म ४ किलोमिटर र तिनधारादेखि खानेपानी ट्याङ्कीसम्म १.३ किमि खण्डमा लक्ष्य अनुरूप ५ किलोमिटर गोरेटो बाटो मर्मत कार्य सम्पन्न गरिएको छ । गोरेटो बाटो मर्मत कार्यबाट प्राणी उद्यानको अनुगमन, निरिक्षण र गस्ती गर्न साथै स्थानीय समुदायलाई समेत आपतकालीन रुपमा हिँडुल गर्न सहयोग पुऱ्याएको छ साथै पर्यटकहरुलाई प्राणी उद्यानमा भ्रमणको लागि समेत सहयोग पुऱ्याउनेछ । यस कार्यक्रमले १०० कार्य दिन बराबरको रोजगार सृजना समेत भएको छ ।

वनपथ मर्मत सुधार:

राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको सिपाडोलदेखि घ्याम्पेडाँडा जाने वनपथ खण्ड २ किलोमिटर, मन्थली चौरदेखि पाइलटबाबासम्म र मन्थली चौरदेखि घ्याम्पेडाँडा जाने मुख्य सडक जोडिने वनपथ खण्ड १.५ किलोमिटर र खहरेदेखि पाइलटबाबा जाने वनपथ खण्ड १.५ किलोमिटर गरि लक्ष्य अनुरूप ५ किलोमिटर वनपथ मर्मत सुधारको कार्य सम्पन्न गरिएको छ । यस कार्यले सुख्खा याममा प्राणी उद्यानमा भएको वन डढेलो नियन्त्रणमा टेवा पुऱ्याएको छ भने त्यसका अलावा अनुगमन, निरिक्षण र गस्ती गर्न सहयोग पुऱ्याएको छ । यस कार्यक्रमले २०० कार्य दिन बराबरको रोजगार सृजना समेत भएको छ ।

चालु खर्च शीर्षक अन्तर्गतका कार्यक्रमहरु :

सरोकारवाला निकायहरूसँगको समन्वय बैठक/गोष्ठी :

मिति २०८० साल असोज २६ गते शुक्रवारका दिन राष्ट्रिय प्राणी उद्यान कार्यालयको सभाहलमा जिल्लास्थित सरोकारवाला निकायका पदाधिकारीहरुको उपस्थितिमा समन्वय बैठक गरिएको थियो । उक्त बैठकमा राष्ट्रिय प्राणी उद्यानका निर्देशक श्री अणु नाथ बरालज्यूबाट प्राणी उद्यानको बारेमा संक्षिप्त प्रस्तुतिकरण भई आवश्यक छलफल गरियो । छलफल पश्चात् प्राणी उद्यानको वन क्षेत्रमा हुने फोहोर नियन्त्रण तथा व्यवस्थापनका

साथै संरक्षण कार्यमा सरोकारवाला सबै निकाय बीच समन्वय एवं सहकार्य गर्ने निर्णय गर्दै भक्तपुर जिल्लाका श्रीमान् प्रमुख जिल्ला अधिकारी रोशनी कुमारी श्रेष्ठज्यूले बैठकको समापन गर्नु भएको थियो ।

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन पुस्तिका प्रकाशन :

राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को लागि स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अनुसार गरेका गतिविधि तथा कार्यक्रमहरु र प्रगतिबारे स्थानीय जनता तथा सरोकारवाला सबैलाई जानकारी गराउने उद्देश्यले आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को वार्षिक कार्यक्रम प्रगति तथा अन्य गतिविधि समेटि वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन प्रकाशन गरिएको छ। उक्त प्रगति प्रतिवेदन प्रकाशनपश्चात् राष्ट्रिय प्राणी उद्यान स्थापना, उद्देश्य, कानूनी आधारशिला, वार्षिक कार्यक्रम अनुसारको प्रगति तथा अन्य गतिविधिबारे स्थानीय जनता तथा सरोकारवालाहरु सुसूचित हुने अपेक्षा लिइएको छ।

जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धी सरोकारवालाहरूसँग अन्तरक्रिया (जिल्लास्तर) :

मिति २०८० साल असोज १६ गते मंगलबारका दिन राष्ट्रिय प्राणी उद्यान कार्यालयको सभाहलमा जैविक विविधता संरक्षणका लागि स्थानीय तहका जनप्रतिनिधीहरूसँग अन्तरक्रिया कार्यक्रम बागमती प्रदेश सभा सदस्य माननीय किरण थापा मगरज्यूको प्रमुख आतिथ्यता एवं सूर्यविनायक नगरपालिकाका नगर प्रमुख श्री बासुदेव थापाज्यूको समुपस्थितिमा सम्पन्न गरिएको थियो। उक्त अन्तरक्रिया कार्यक्रममा सूर्यविनायक नगरपालिकाका विभिन्न वडाका वडाध्यक्ष लगायतका प्रतिनिधीहरु, जिल्ला समन्वय समितिका प्रतिनिधिहरु, स्थानीय व्यक्तित्वहरुका साथै प्राणी उद्यान कार्यालयका कर्मचारीहरुको उपस्थिति रहेको थियो। सो क्रममा प्राणी उद्यानको प्रस्तावित गुरुयोजना र यस क्षेत्रको संरक्षण व्यवस्थापन सम्बन्धमा निर्देशक श्री अणु नाथ बरालज्यूबाट प्रस्तुति भई छलफल भएको थियो। कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि माननीय किरण थापा मगरज्यूले प्राणी उद्यान निर्माण गरी समयमै सञ्चालनमा ल्याउनु पर्ने जोड दिनु भएको थियो।

संरक्षण सम्बन्धी सञ्चार माध्यमबाट प्रचार प्रसार:

संरक्षणसम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गर्न राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको चिनारी, यस क्षेत्र र आसपासको जैविक विविधताको अवस्था एवं कार्यालयले गरेका क्रियाकलापहरूको जानकारी समेत हुने गरी सूचना तथा समाचार प्रसारण गरिएको थियो । जसबाट कार्यालयका सम्पादित कार्यहरूको सूचना आमजनतामा पुगेको अवस्था छ ।

चोरि शिकार नियन्त्रण स्वीप अपरेशन:

राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको प्राकृतिक वन क्षेत्रमा वन पैदावार चोरि निकासी, वन्यजन्तुको चोरि शिकार हुनसक्ने सम्भावित अवस्थालाई मध्यनजर गरी वन्यजन्तुको चोरि शिकार हुनसक्ने र वन पैदावार हानी नोक्सानी गरि निकासी हुन सक्ने स्थानहरूलाई एकिन गरी वनको भित्री इलाकामा समेत स्वीप गरिएको थियो । स्वीपको क्रममा केहि स्थानमा कालीज मार्न प्रयोग गरिने पासो, दाउरा काट्न प्रयोग हुने हँसिया, बच्चरो, नाम्लो लगायतका घरेलु सामग्रीहरू फेला पारिएको थियो । नियमित गस्तीको क्रममा घाँस, दाउरा लगायतका वन पैदावार निकासी गर्दै गर्दा मौकामा फेला परेका व्यक्तिलाई कार्यालयमा उपस्थित गराई सोधपुछ गरी कागज गराई छोड्ने गरिएको छ । कतिपय अवस्थामा मौकामा फेला परेका वन पैदावार र अन्य सामानहरू जफत समेत गर्ने गरिएको छ ।

प्लाष्टिक सामग्री नियन्त्रण/रोकथाम/व्यवस्थापन:

राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको कार्यालय परिसर र बाहिर साथै गणेश मन्दिर आसपासको सडक छेउछाउ, प्राणी उद्यानको मन्थली चौरमा फोहोर हुन गई वातावरणमा असर पर्ने तथा वन्यजन्तुलाई समेत प्रतिकूल हुने हुँदा वन क्षेत्रको वातावरण स्वच्छ राख्न प्लाष्टिकजन्य सामग्रीको रोकथामका लागि बृहत सरसफाई कार्यक्रम आयोजना गर्नुका साथै फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि मन्थली चौरमा ८ वटा सिमेन्टेड रिड समेत राखिएको छ । सरसफाई कार्यले करिब २० बोरा फोहोर संकलन गरि विसर्जनको लागि नेप्सेम्याकलाई हस्तान्तरण

गरिएको थियो । उक्त कार्यमा स्थानीय व्यक्तिहरू, नेप्सेम्याक साथै प्राणी उद्यानका कर्मचारीको समेत उल्लेख्य संलग्नता रहेको थियो । प्लाष्टिकजन्य फोहोर नियन्त्रण रोकथाम कार्यले प्राणी उद्यान वन क्षेत्रको वातावरणीय स्वच्छता कायम रहनुका साथै यस क्षेत्रमा रहेका वन्यजन्तुलाई समेत स्वस्थ रहन केही हदसम्म टेवा पुग्ने अपेक्षा लिइएको छ ।

वन्यजन्तु सप्ताह (१-७ वैशाख):

नेपाली नयाँ वर्षको पहिलो सप्ताह (अप्रिलको दोश्रो देखि तेस्रो हप्ता), प्रकृति र वन्यजन्तुलाई समर्पण गर्दै हरेक वर्ष नेपालमा वन्यजन्तु सप्ताह मनाइने गरिन्छ । आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को २०८१ वैशाख १ गतेदेखि ७ गतेसम्म “वन्यजन्तु संरक्षण : पर्या-पर्यटन र आयआर्जन” भन्ने मूल नाराका साथ यस राष्ट्रिय प्राणी उद्यान, सूर्यविनायक, भक्तपुरमा पनि वन्यजन्तु सप्ताह विभिन्न कार्यक्रम गर्दै भव्य रुपमा मनाइयो । उक्त साप्ताहिक कार्यक्रमको तालिका देहाय बमोजिम रहेको थियो ।

दिन	कार्यक्रम
२०८१ वैशाख १ गते शनिवार (पहिलो दिन)	व्यानर उद्घाटन तथा शुभकामना आदान-प्रदान
२०८१ वैशाख २ गते आइतवार (दोश्रो दिन)	सूचना बोर्ड अनावरण
२०८१ वैशाख ३ गते सोमवार (तेस्रो दिन)	सरसफाई कार्यक्रम
२०८१ वैशाख ४ गते मंगलवार (चौथो दिन)	संरक्षण शिक्षा सम्बन्धी अन्तरक्रिया
२०८१ वैशाख ५ गते बुधवार (पाँचौं दिन)	चरा अवलोकन
२०८१ वैशाख ६ गते बिहवार (छैठौं दिन)	चित्रकला प्रतियोगिता
२०८१ वैशाख ७ गते शुक्रवार (सातौं दिन)	समापन कार्यक्रम

वैशाख १: व्यानर उद्घाटन तथा शुभकामना आदान-प्रदान

वन्यजन्तु सप्ताहको पहिलो दिन नव वर्ष २०८१ सालको पावन अवसरमा शुभकामना आदान-प्रदान कार्यक्रम गर्नुका साथै कार्यालय प्रमुख श्री भुपेन्द्र प्रसाद यादवज्यूले वन्यजन्तु सप्ताहको विस्तृत जानकारी दिँदै राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको होर्डिङ्ग बोर्डमा व्यानर उद्घाटन गरी संक्षिप्त अन्तरक्रिया गरेर सप्ताहको सुरुवात गरिएको थियो ।

वैशाख २: सूचना बोर्ड अनावरण

वन्यजन्तु सप्ताहको दोश्रो दिन चालु आ.व.मै निर्माण गरिएका सूचना एवं जानकारीमूलक बोर्डहरु राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको तपसील बमोजिम स्थानमा स्थापना गरियो । अधिकतम मानिसहरुको आवतजावत तथा प्रवेश हुने स्थानमा बोर्डहरु स्थापना हुँदा सर्वसाधारण एवं सरोकारवाला सबैलाई सूचना तथा जानकारी प्रवाह भएको छ ।

क्षेत्र	बोर्ड संख्या
खहरे प्रवेश विन्दु	२
मन्थली	३
कृष्णमन्दिर	२
पाइलट बाबा	२
सिपाडोल	१

वैशाख ३: सरसफाई कार्यक्रम

वन्यजन्तु सप्ताहको तेस्रो दिन राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको मन्थली चौरमा स्थानीय बासिन्दाहरु, नेप्सेम्याक प्रा.लि. र राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको कर्मचारी समेतको संलग्नतामा बृहत सरसफाई कार्यक्रम आयोजना गरियो । साथै Nepal English Language Teachers Association (NELTA) भन्ने संस्थाबाट समेत स्वेच्छाले (Voluntarily) सरसफाई कार्यक्रममा सहभागी हुनु भएको थियो । उक्त संस्थाको तर्फबाट श्री सुमिता लामाज्यूले नेतृत्व गर्नु भएको थियो ।

वैशाख ४: संरक्षण शिक्षा सम्बन्धी अन्तरक्रिया

सप्ताहको चौथो दिन राष्ट्रिय प्राणी उद्यान कार्यालयको सभा हलमा संरक्षण शिक्षा सम्बन्धी अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न भयो । सो कार्यक्रममा एसएस कलेज, त्रि.वि. केन्द्रीय क्याम्पस, र भक्तपुर बहुमुखी क्याम्पसमा अध्ययनरत स्नातक र स्नातकोत्तर तहका ३० जना विद्यार्थीहरुको उत्साहजनक उपस्थिति रहेको थियो । संरक्षण शिक्षा सम्बन्धी अन्तरक्रिया कार्यक्रम गरिएको थियो । उक्त कार्यक्रममा राष्ट्रिय प्राणी उद्यानका निमित्त निर्देशक भुपेन्द्र प्रसाद यादवज्यू, रेञ्जर चेत बहादुर ओलीज्यू र भक्तपुर बहुमुखी क्याम्पसका उप-प्राध्यापक दिक्पाल कर्मचार्यज्यूबाट संरक्षण सम्बन्धी केहि प्रस्तुति भई प्रस्तुतिउपर आवश्यक छलफल एवं अन्तरक्रिया गरिएको थियो ।

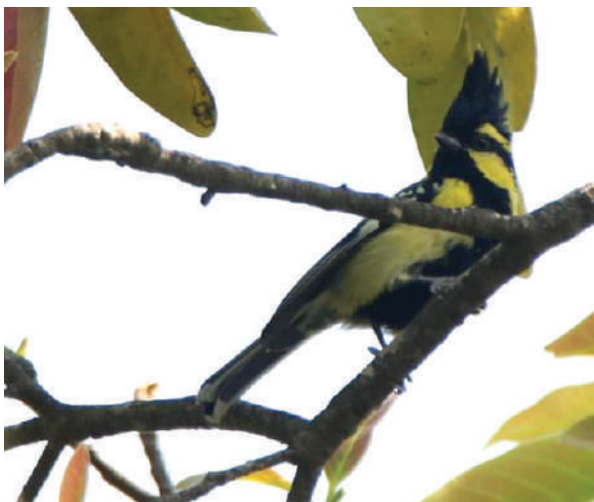

वैशाख ५: चरा अवलोकन

सप्ताहको पाँचौ दिन अर्थात वैशाख ५ गते पूर्व निर्धारित समय अनुसार बिहान ७:०० बजे राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको क्षेत्रमा चरा अवलोकन कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको थियो । यस कार्यको सहजीकरण नेपाल पन्ध्री संरक्षण संघका कार्यकारी समितिका उपाध्यक्ष बिमल कुमार थापाज्यू, भक्तपुर बहुमुखी क्याम्पसका उप-प्राध्यापक दिक्पाल कर्मचार्यज्यू, डा.कमल राज गोसाईज्यू र नेपाल इन्जिनियरिङ्ग कलेजका सहायक प्राध्यापक डा.नारायण प्रसाद कोजुज्यूद्वारा गरिएको थियो । चरा अवलोकन कार्यमा विभिन्न अध्ययन संस्थानका विद्यार्थीदेखि विभिन्न पेशामा आवद्ध पेशाकर्मीहरु साथै शिक्षकदेखि सामाजिक नेतृत्वकर्ता र प्राणी उद्यानका कर्मचारीहरु समेत गरी ३५ जना व्यक्तित्वहरुको सहभागिता रहेको थियो ।

सप्ताहको पाँचौ दिनको यस चरा अवलोकन कार्यक्रम धेरै नै उपलब्धीमूलक रह्यो । चरा अवलोकनको क्रममा सूर्यविनायक जंगलमा Blue-throated barbet, Great barbet, Asian koel, Grey headed canary flycatcher, Himalayan black lored tit, Grey hooded warbler र अन्य लगभग ५० प्रजातिका चराहरुको मनमोहक आवाजले कान भरिएको र २ घण्टा ३० मिनेटको अवलोकन समयमा उपस्थित सहभागिहरुको उत्साहजनक सहभागिता उल्लेखनीय उपलब्धी रहेको व्यहोरा राख्दै डा.कमलराज गोसाईज्यूले सधन्यवाद कार्यक्रम समापन गर्नु भएको थियो । अवलोकनको क्रममा खिचिएका केही चराहरुको फोटो यसै प्रतिवेदनको बाहिरी र भित्री आवरणमा राखिएको छ भने केही फोटोहरु तपसिल बमोजिम रहेका छन् ।

पाण्डु चिचिल्कोटे Himalayan Black-lored Tit
(*Machlolophus xanthogenys*)

स्यालपोथ्री लामपुच्छे Red-billed blue magpie
(*Urocissa erythroryncha*)

करा सुगा Alexandrine parakeet
(*Psittacula eupatria*)

ध्वाँसे चिबे Ashy drongo
(*Dicrurus leucophaeus*)

ध्वाँसे अर्जुनक Dark-sided flycatcher
(*Muscicapa sibirica*)

सिपराजा बुङ्गेचरा Crimson sunbird
(*Aethopyga siparaja*)

पहाडी कोकले Grey treepie
(*Dendrocitta formosae*)

कालीकण्ठे राजचिचिल्कोटे Black-throated bushtit
(*Aegithalos concinnus*)

कल्यौडे Blue-whistling Thrush
(*Myophonus caeruleus*)

भ्याप्सी Grey Bushchat
(*Saxicola Ferreus*)

तार्के जुरेली Himalayan bulbul
(*Pycnonotus leucogenys*)

कालोगर्दने काठफोर Grey-headed woodpecker
(*Picus canus*)

कांकीर Oriental white-eye
(*Zosterops palpebrosus*)

सानो तामे लाहाँचे Rufous Woodpecker
(*Micropternus brachyurus*)

कोचलगाँडे लाटोकोसेरो Spotted owllet
(*Athene brama*)

न्याउली Great barbet
(*Psilopogon virens*)

वैशाख ६: चित्रकला प्रतियोगिता

सप्ताहको छैठौं दिन सूर्यविनायक नगरपालिका ६, ७, र ८ का ५ वटा सामुदायिक विद्यालय स्तरीय “प्राणी उद्यान: पर्यापर्यटन र आयआर्जन” विषयक चित्रकला प्रतियोगिता राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको कार्यालयको सभाहलमा आयोजना गरिएको थियो । जसमा श्री डोलेश्वर आधारभूत विद्यालय, श्री ज्योति माध्यमिक विद्यालय, श्री गणेश माध्यमिक विद्यालय, श्री सुवर्णेश्वर आधारभूत विद्यालय र श्री भैरवी आधारभूत विद्यालयका कक्षा ८ सम्म अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको उपस्थिति रहेको थियो । प्रतियोगिताको निर्णायक मण्डलमा भक्तपुर बहुमुखी क्याम्पसका उप-प्राध्यापक दिक्पाल कर्मचार्य, सोसाईटी फर युथ एक्टिभिटीका अध्यक्ष श्री राधेश्याम दुवाल र नेपाल इन्जिनियरिङ्ग कलेजका सहायक प्राध्यापक डा. श्री नारायण प्रसाद कोजु रहनुभएको थियो । सहभागीहरूले निर्धारित समयमा आफुले रचना गरेको चित्रकलाको प्रस्तुतिपश्चात् मूल्याङ्कन हुँदा श्री ज्योति माध्यमिक विद्यालयका छात्र श्रीयाजा राजथलाले प्रथम स्थान, श्री गणेश माध्यमिक विद्यालयका छात्र श्री एलिसा तामाङले द्वितीय स्थान, सोहि विद्यालयका छात्रा श्री अमिर मगर तृतीय स्थान र सोहि विद्यालयका छात्रा श्री रुजोल देशेम्बरले सान्त्वना स्थान हासिल गर्नु भएको थियो ।

वैशाख ७: समापन कार्यक्रम

वन्यजन्तु सप्ताहको अन्तिम दिन राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको कार्यालयमा विभिन्न व्यक्तित्वहरुको उपस्थितिमा भव्यताका साथ समापन गरिएको थियो । सप्ताहको छैठौँ दिनमा आयोजना गरिएको चित्रकला प्रतियोगितामा प्रथम, द्वितीय, तृतीय र सान्त्वना स्थान हासिल गर्ने विद्यार्थी भाईबहिनीहरुलाई प्रमाण-पत्रसहित पुरस्कार वितरण गर्नुका साथै सहभागी विद्यालयलाई सहभागिताको प्रमाण-पत्र, जैविक विविधता संरक्षण कार्यमा साथै वन्यजन्तु सप्ताहलाई भव्यताका साथ सफल पार्न सहयोगी संस्था, व्यक्तित्वहरुलाई मायाको चिनो प्रदान गरिएको थियो । कार्यक्रममा NELTA को तर्फबाट श्री सुमिता लामाज्यूले संक्षिप्त प्रस्तुती समेत राख्नु भएको थियो । समापन कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागका वरिष्ठ संरक्षण अधिकृत श्री चन्द्रशेखर चौधरीज्यूले वन्यजन्तु संरक्षण सम्बन्धमा सान्दर्भिक मन्तव्य राख्नुभएको थियो । साथै संरक्षण सम्बन्धी प्रचार-प्रसारको लागि वन्यजन्तु सप्ताह शीर्षक खर्चबाट निर्मित राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको नाम अंकित पोलार हाफ ज्याकेट प्राणी उद्यानका कर्मचारीहरुलाई तथा अन्य विभिन्न व्यक्तित्वहरुलाई वितरण गरिएको थियो ।

भाग-४

विविध

मानव संसाधन र संरक्षण व्यवस्थापन

राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको सुरु घोषणापश्चात् यस क्षेत्रको आवश्यकीय व्यवस्थापनका लागि विभिन्न कार्यहरु हुँदै आएका छन् । यस क्षेत्रमा विभिन्न विकास निर्माणका कार्यहरु हुँदै गर्दा सरकारी वन क्षेत्र अतिक्रमणको चपेटामा पर्ने उच्च जोखिमलाई आँकलन गर्दै मौजुदा वन क्षेत्रलाई संरक्षण गर्न, वन क्षेत्रमा बासस्थान रहेका वन्यजन्तुको संरक्षण गर्नका लागि कार्यालयबाट नियमित गस्ती, सरोकारवालाहरूसँग अन्तर्क्रिया, समन्वयका साथै जनचेतना अभिवृद्धिका कार्यहरु भैरहेका छन् । सिमित स्रोत साधनको बावजुद संरक्षण कार्य यथोचित रुपमा प्रभावकारी हुँदै आएको छ ।

सालवसाली यस कार्यालयको लागि अस्थायी दरवन्दी स्वीकृत भई स्थायी कर्मचारीहरुलाई कामकाजमा खटाई जनशक्ति व्यवस्थापन हुँदै आएको छ । यस आ.व. को लागि स्वीकृत भएको अस्थायी दरवन्दी विवरण र यस आ.व.मा कार्यरत कर्मचारीहरुको विवरण अनुसूची-८ र ९ मा क्रमशः संलग्न गरिएको छ । यस प्राणी उद्यानको स्थापनाकाल २०७२ देखि कार्यालयको नेतृत्व ८ जना पदाधिकारीहरुले गरिसक्नु भएको छ । राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको हालसम्मका कार्यालय प्रमुखहरुको विवरण अनुसूची-१० मा संलग्न गरिएको छ भने आ.व. २०८०/०८१ मा स्वागत तथा विदाई हुने कर्मचारीहरुको विवरण अनुसूची-११ मा राखिएको छ ।

वन डहेलो र नियन्त्रणको प्रयास

२०८० चैत्र महिनाको ५ गते सोमबार साँझ प्राणी उद्यानको सूर्यविनायक गणेश मन्दिर परिसरको पूर्व तर्फको जङ्गलमा लागेको डहेलो स्थानीय व्यक्तिहरु, प्राणी उद्यानका कर्मचारीहरु, नेपाली सेना (इन्द्रवक्स गण), नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल लगायतको प्रयासमा २ दिनमा नियन्त्रणमा लिन सकिएको थियो ।

राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको सूर्यविनायक नगरपालिका वडा नं. ७ मा अवस्थित खहरे इलाकाको वन क्षेत्रमा २०८१ बैशाख १५ गते शनिबारका दिनदेखि लागेको डढेलो करिब १ हप्तापछि नियन्त्रणमा आएको थियो । सुख्खा याममा धेरै वर्षदेखि रहेका बाक्लो पत्कर रहेका कारण डढेलो व्यापक भएको थियो । वन डढेलो नियन्त्रणका लागि सूर्यविनायक नगरपालिका, नेपाली सेनाको (इन्द्रबक्स गण), नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल नेपाल, जुद्ध वारुण यन्त्र भक्तपुर, जिल्ला स्थित सरोकारवाला विभिन्न निकायहरु, स्थानीय व्यक्तिहरु तथा प्राणी उद्यानका कर्मचारीहरुको अथक प्रयासले नियन्त्रणमा ल्याइएको थियो ।

यस सुख्खा याममा राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको करिब ८० हेक्टर क्षेत्रफलमा डढेलो लागेको थियो । उक्त डढेलोको कारण थुप्रै ससाना बोटविरुवा, किरा फट्याङ्गा, सरीसृप, चराचुरुङ्गी, ससाना जीवजन्तुको क्षति नोक्सानी साथै वासस्थान नष्ट भएको थियो ।

मन्थली र कार्की गाउँको अव्यवस्थित बस्ती

अधिकांस परिधीमा निजी आवादी र सरकारी वन सीमाङ्कन गरी राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको वन क्षेत्रलाई थप सुरक्षित गरिएको छ । अब सीमाङ्कनको बाँकी कार्य सूर्यविनायक नगरपालिका वडा नं.७ को मन्थली बस्तीमा मात्र रहेको छ । त्यस क्षेत्रमा रहेका मन्थली र कार्की गाउँको अव्यवस्थित बस्ती व्यवस्थापनका लागि समेत सार्थक प्रयासहरु हुँदै आएका छन् ।

यसमा सूर्यविनायक नगरपालिका वडा नं.७ अन्तर्गत राष्ट्रिय प्राणी उद्यान भित्र पर्ने मन्थली र कार्की गाउँको अव्यवस्थित बस्ती व्यवस्थापनका लागि हालसम्मका संकलित तथ्यहरु, पारिवारिक तथा घर टहराको वस्तुस्थिति विवरण साथै भएका विभिन्न प्रयासहरुको कार्य प्रगति अभिलेखिकरण गरिएको छ ।

अव्यवस्थित बस्तीको पृष्ठभूमि

राष्ट्रिय प्राणी उद्यान घोषणा भएपश्चात् उद्यान र सीमानामा बसोबास गर्ने मानिसहरुको जग्गाको साँध सीमाना छुट्ट्याउँदा ३० घरधुरीको ३५ वटा घर, टहरा, छाप्राहरु प्राणी उद्यानको क्षेत्रभित्र पर्न गएको छ ।

सूर्यविनायक नगरपालिका ७ नं. वडा कार्यालय, गुण्डु, भक्तपुरको च.नं.१६६४ मिति २०७५/०१/०४ गतेको जग्गा भोगचलन सम्बन्धी प्राप्त पत्र बमोजिम जिल्ला भक्तपुर सूर्यविनायक नगरपालिका वडा नं.७ (साविक गुण्डु गाउँ पञ्चायत वडा नं.५) मन्थलीमा बसोबास गर्ने व्यक्तिहरुले सामूहिक रुपमा दिएको निवेदन र निस्सा प्रमाणका आधारमा हालको प्राणी उद्यान क्षेत्रको जंगल २०३५ सालमा पहिरो गएको र पहिरो पिडितहरुलाई घर घडेरीको लागि प्रतिव्यक्ति १० आना जग्गाको दरले पूर्व- पिपल रुख र खोलसी, पश्चिम- अरुको घर

घडेरी, उत्तर- सेतेपानी खहरे सिम र दक्षिण- अरुको घर घडेरी यति चारकिल्ला भित्रको जग्गा तत्कालिन महेन्द्र आदर्श गुण्डू पञ्चायत कार्यालय र श्री गोदावरी रेञ्जपोष्ट कार्यालय हुदै क्षेत्रीय मेन्टेनेन्स नापी शाखा कार्यालयबाट समेत निर्णय भई भोगचलन गर्न स्वीकृति प्राप्त भएकोले माथि उल्लेखित चारकिल्ला भित्रका जग्गा हालका बसोबास गरिरहेका व्यक्तिहरुले साविक रुपमा भोग चलन गर्न पाउने गरी व्यवस्थाका लागि निवेदकहरुको निवेदनसाथ निस्सा प्रमाणहरु संलग्न राखि सिफारिस भई आएको र सो सम्बन्धमा राष्ट्रिय प्राणी उद्यान कार्यालयबाट सूर्यविनायक नगरपालिका, ७ नं. वडा कार्यालयलाई ती व्यक्तिहरुको बसोबासको हालको अवस्था र घर परिवारको विवरण खुलाई सर्जमिन मुचुल्का तयार गरी पठाईदिन अनुरोध गरिएकोमा सर्जमिन मुचुल्का सहित तालिका-१ मा उल्लेखित व्यक्तिहरु र निजहरुको पारिवारिक र घर, टहरा र छाप्राहरुको वस्तुस्थिति विवरण प्राप्त भएको छ। सोको विवरण अनुसुचि-११ मा संलग्न गरिएको छ।

तालिका- १

क्र.सं.	घरमुलीको नाम थर	क्र.सं.	घरमुलीको नाम थर
१	मदन कार्की	१६	शारदा विष्ट
२	भरत कार्की	१७	पुन्यराम माक
३	उत्तम कुमार कार्की	१८	शेरबहादुर तमाङ
४	कृष्ण बहादुर कार्की	१९	मनोज कुमार कार्की
५	सुनकुमारी कार्की	२०	विजय कुमार कार्की
६	निरन्जन कार्की	२१	राजु कार्की
७	राज कार्की	२२	घनश्याम बहादुर कार्की
८	कृष्ण बहादुर कार्की	२३	बदन मैया कार्की
९	नरहरि लम्साल	२४	यज्ञ बहादुर कार्की
१०	नातीकाजी विष्ट	२५	जयराम खड्का
११	शिवकुमार विष्ट	२६	ठुलीमाया कार्की
१२	प्रकाश विष्ट	२७	जानुकी कार्की
१३	रामकाजी विष्ट	२८	निरन्जन कार्की
१४	पुष्पकुमार कार्की	२९	उत्तम कार्की
१५	प्रशुराम कार्की	३०	श्रीराम कार्की

तत्पश्चात् प्राप्त निस्सा प्रमाणहरुको अध्ययन गर्दा जिल्ला भक्तपुर सूर्यविनायक नगरपालिका वडा नं.७ (साविक गुण्डु गाउँ पञ्चायत वडा नं.५) मन्थलीमा बसोबास गरेका केहि घर परिवारहरु २०३५ को सेतेपानी खहरेमा आएको बाढीले विस्थापित भएका गोमा कार्की लगायतका ४ जना व्यक्तिहरुलाई तत्काल बसोबास गराउनको लागि जिल्ला पञ्चायत भक्तपुरको मिति २०३५/११/२/४ को निर्णय, महेन्द्र आदर्श गुण्डु गाउँ पञ्चायत, वन विभाग, मेन्टेनेन्स नापी शाखा, भक्तपुर, जिल्ला कार्यालय, सार्वजनिक निर्माण शाखा भक्तपुर, काठमाण्डौ वन डिभिजन कार्यालय लैनचौरसमेतका निकायको पहलबाट बाढी पिडितहरुलाई जग्गा हकभोगको निस्सा उपलब्ध गराएको देखिन्छ।

अव्यवस्थित बस्ती व्यवस्थापनका लागि भएका प्रयासहरु

१. उद्यानको सीमाना भित्र परेका भौतिक संरचना र चर्चेको जमिनको क्षेत्रफल एकीन गर्न मिति २०७५ चैत्र ५ गते जिल्ला प्रशासन कार्यालय, भक्तपुरका प्रमुख जिल्ला अधिकारी लगायतको उपस्थितिमा बसेको बैठकको निर्णयले अव्यवस्थित बसोबास गर्ने व्यक्तिहरुको बसोबासको पृष्ठभूमि र अवस्था, सो

बसोबासले पारेको प्रभाव र समाधानका उपायहरु अध्ययन गर्न जिल्लास्थित सरोकारवाला निकायको पदाधिकारीहरुले स्थलगत अवलोकन गरी विवरण संकलन गर्ने भन्ने भए बमोजिम राष्ट्रिय पुनःनिर्माण प्राधिकरण, केन्द्रीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई, जिल्ला कार्यान्वयन इकाई भक्तपुरले घर, टहरा र छाप्रा लगायतका भौतिक संरचनाहरु ३५ वटाको रु.३०,२६,९३८।- (अक्षरेपि तीस लाख छब्बीस हजार नौसय अठ्तीस रुपैयामात्र) मूल्याङ्कन भई आएको छ ।

२. त्यस्तै नापी कार्यालय भक्तपुरबाट प्राप्त विवरण अनुसार सूर्यविनायक नगरपालिका वडा नं.७ साविकको गुण्डू वार्ड नं.५/३ को मन्थली बस्ती भन्ने ठाउँमा फिल्ड निरीक्षण गरी (सोहि अनुसार नक्सामा कित्ता नं.५२३ देखि पूर्वपट्टिको क्षेत्र, कित्ता नं.४७५ को पूर्व दक्षिण कुना र कित्ता नं.८८८ को पश्चिम उत्तर कुना) ती ३५ वटा संरचनाहरुले ३१-६-३-० (एकतीस रोपनी छ आना तीन पैसा शून्य दाम) क्षेत्रफल जमिन प्रभावित भएको देखिन्छ । साथै सो प्रभावित क्षेत्रभित्र रहेका ३५ वटा घर, टहरा र छाप्राहरुले चर्चेको क्षेत्रफल ६४,३६२.५ वर्गफिट अर्थात ११-१२-०-० (एघार रोपनी बाह्र आना शून्य दाम) रहेको देखिन्छ ।
३. मिति २०७६/०३/१६ गते जिल्ला प्रशासन कार्यालय, भक्तपुरमा प्रमुख जिल्ला अधिकारी लगायतको उपस्थितिमा बसेको बैठकले उल्लेखित अस्थायी बसोबास क्षेत्र राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको सीमाना भित्र पर्ने र उद्यान तारबार/पर्खाल लगाउन बाधक भई त्यही स्थायी बसोबास क्षेत्र बनाउन व्यवस्थापकीय दृष्टिकोणले उपयुक्त नदेखिँदा सो बस्ती विस्थापनको लागि स्थानीय तह सूर्यविनायक नगरपालिकासँग समन्वय गरेर राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागमा सिफारिस गर्ने निर्णय गरेको छ ।
४. मिति २०७६/०३/१७ गते सूर्यविनायक नगरपालिकाका नगर प्रमुख लगायतका पदाधिकारीहरुको बैठकले सो अस्थायी बसोबासलाई त्यहाँ बसोबास गराउँदा प्राणी उद्यानको व्यवस्थापकीय दृष्टिकोणले उपयुक्त नदेखिँदा प्रतिपरिवार घरबासको लागि भौतिक संरचनाको मूल्याङ्कन अतिरिक्त प्रतिघर परिवार रु.८,००,०००।- (अक्षरेपि आठ लाख रुपैयामात्र) उपलब्ध गराउन राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागमा सिफारिस गर्ने निर्णय भएको छ ।
५. मिति २०७७/०६/१५ गते जिल्ला प्रशासन कार्यालय, भक्तपुरमा प्रमुख जिल्ला अधिकारी लगायतको उपस्थितिमा बसेको बैठकले सूर्यविनायक नगरपालिकासँग भएको समन्वय बमोजिम भौतिक संरचनाको मूल्याङ्कित रकमका अतिरिक्त प्रति घरधुरी रु.८,००,०००।- उपलब्ध गराउन सिफारिस गर्ने भन्ने निर्णय तथा बस्तीको पृष्ठभूमि तथा निस्सा प्रमाण सहितको फाइलउपर आवश्यक छलफल गरी आपसी समन्वय गर्ने र समास्था समाधानका लागि राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको गुरुयोजनामा समावेश गरी समाधानको निकास गर्न थप पहल गर्ने निर्णय भएको छ ।
६. मिति २०७८/०३/२३ गते भूमि सम्बन्धी समस्या समाधान आयोग, जिल्ला कार्य समिति भक्तपुरका पदाधिकारीहरु सहितको बैठकबाट अव्यवस्थित बस्ती व्यवस्थापन गर्ने सम्बन्धमा कानूनी तथा नीतिगत स्पष्टताका लागि भूमि सम्बन्धी समस्या समाधान आयोग, जिल्ला कार्य समिति, भक्तपुरमा लेखि पठाउने निर्णय भएको छ ।

भाग-५ अनुसूची

अनुसूची-१ : राष्ट्रिय प्राणी उद्यान स्थापनाको राजपत्र

नेपाल राजपत्र

नेपाल सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड ६४) काठमाडौं, चैत १६ गते, २०७१ साल (संख्या ४४)

भाग ५

नेपाल सरकार

वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयको सूचना

नेपाल सरकार मन्त्रीपरिषद्को मिति २०७१/०८/२९ को निर्णय अनुसार भक्तपुर जिल्लाको गुण्डु, सिपाडोल तथा कटुञ्जे गा.वि.स. अन्तर्गत रहेका सामुदायिक वनहरूमध्ये सूर्यविनायक सामुदायिक वन (४६.२५५ हेक्टर), सेतीदेवी सामुदायिक वन (४४.५०४ हेक्टर), मन्थली सामुदायिक वन (६४.८७४ हेक्टर), गौरादेवी सामुदायिक वन (९.३९६ हेक्टर), बालकुमारी सामुदायिक वन (१४.६७७ हेक्टर), तिखानारायण सामुदायिक वन (४०.०१४ हेक्टर), सजिवनी सामुदायिक वन (१५.०२९ हेक्टर), तथा सरकारद्वारा व्यवस्थित वन क्षेत्रको (१०.५०४ हेक्टर) समेत गरी २४५.१६५ हेक्टर वन क्षेत्रमा राष्ट्रिय प्राणी उद्यान स्थापना गर्ने निर्णय गरेकोले सर्वसाधारणको जानकारीको लागि यो सूचना प्रकाशन गरिएको छ ।

आज्ञासे,

शरद चन्द्र पौडेल

नेपाल सरकारको सचिव

अनुसूची-२ : राष्ट्रिय प्राणी उद्यान, सूर्यविनायक, भक्तपुरमा प्रतिवेदित वन्यजन्तुको सूची

स्तनधारी प्रजाति

क्र.सं.	अङ्ग्रेजी नाम	वैज्ञानिक नाम	नेपाली नाम
१	Golden jackal	<i>Canis aureus</i>	स्याल
२	Orange-Bellied Himalayan Squirrel	<i>Dremomys lokriah</i>	हिमाली वन लोखर्क
३	Jungle Cat	<i>Felis chaus</i>	वन विरालो
४	Indian Grey Mongoose	<i>Herpestes edwardsii</i>	ठूलो न्याउरी मुसा
५	Indian Crested Porcupine	<i>Hystrix indica</i>	जुरे दुम्सी
६	Indian Hare	<i>Lepus nigricollis</i>	खैरो खरायो
७	Rhesus Monkey	<i>Macaca mulatta</i>	रातो बांदर
८	Chinese Pangolin	<i>Manis pentadactyla</i>	कालो सालक
९	Yellow-Throated Marten	<i>Martes flavigula</i>	मलसांप्रो
१०	Barking Deer	<i>Muntiacus vaginalis</i>	रतुवा, राते
११	Masked Palm Civet	<i>Paguma larvata</i>	गाजले नीरविरालो, धनोद
१२	Leopard	<i>Panthera pardus</i>	चितुवा
१३	Leopard Cat	<i>Prionailurus bengalensis</i>	चरी बाघ
१४	Wild Boar	<i>Sus scrofa</i>	बंदेल
१५	Large Indian Civet	<i>Viverra zibetha</i>	ठूलो नीरविरालो

चरा प्रजाति

क्र.सं.	अङ्ग्रेजी नाम	वैज्ञानिक नाम
१	Alexandrine Parakeet	<i>Psittacula eupatria</i>
२	Kalij Pheasant	<i>Lophura leucomelanos</i>
३	Plain flowerpecker	<i>Dicaeum minullum</i>
४	Ashy Drongo	<i>Dicrurus leucophaeus</i>
५	Asian barred owlet	<i>Glaucidium cuculoides</i>
६	Asian koel	<i>Eudynamys scolopaceus</i>
७	Barn owl	<i>Tyto alba</i>
८	Barn Swallow	<i>Hirundo rustica</i>
९	Black Bulbul	<i>Hypsipetes leucocephalus</i>
१०	Black chinned babbler	<i>Stachyridopsis pyrrhops</i>
११	Black Drongo	<i>Dicrurus macrocercus</i>
१२	Black Kite	<i>Milvus migrans</i>
१३	Black-lored Tit	<i>Parus xanthogenys</i>
१४	Black-throated Tit	<i>Aegithalos concinnus</i>
१५	Blue Whistling Thrush	<i>Myophonus caeruleus</i>
१६	Blue-throated barbet	<i>Psilopogon asiaticus</i>
१७	Buff barred warbler	<i>Phylloscopus subaffinis</i>

क्र.सं.	अङ्ग्रेजी नाम	वैज्ञानिक नाम
१८	Cattle Egret	<i>Concernus ibis</i>
१९	Chestnut-bellied rock thrush	<i>Monticola rufiventris</i>
२०	Common Myna	<i>Acridotheres tristis</i>
२१	Common Pigeon	<i>Columba livia</i>
२२	Common Stonechat	<i>Axicola torquatus</i>
२३	Common Tailorbird	<i>Orthotomus sutorius</i>
२४	Crimson Sunbird	<i>Aethopyga siparaja</i>
२५	Dark throated thrush	<i>Turdus atrogularis</i>
२६	Dark-Breasted Rosefinch	<i>Carpodacus nipalensis</i>
२७	Dusky Warbler	<i>Phylloscopus fuscatus</i>
२८	Eurasian Collared Dove	<i>Streptopelia decaocto</i>
२९	Eurasian Tree Sparrow	<i>Passer montanus</i>
३०	Fire-breasted flowerpecker	<i>Dicaeum ignipectus</i>
३१	Fulvous-breasted Woodpecker	<i>Dendrocopos macei</i>
३२	Great Barbet	<i>Psilopogon virens</i>
३३	Great Tit	<i>Parus major</i>
३४	Greater Coucal	<i>Centropus sinensis</i>
३५	Green bill makcoucal	<i>Phaenicophaeus tristis</i>
३६	Green-backed Tit	<i>Parus monticolus</i>
३७	Greenfinch	<i>Carduelis sp</i>
३८	Greenish Warbler	<i>Phylloscopus trochiloides</i>
३९	Green-tailed Sunbird	<i>Aethopyga nipalensis</i>
४०	Grey billed tesia	<i>Tesia cyaniventer</i>
४१	Grey bush chat	<i>Saicola ferreus</i>
४२	Grey tree pie	<i>Dendrocitta formosae</i>
४३	Grey-backed Shrike	<i>Lanius tephronotus</i>
४४	Grey-headed Canary Flycatcher	<i>Culicicapa ceylonensis</i>
४५	Grey-Headed Woodpecker (Grey-capped Woodpecker)	<i>Picus canus</i>
४६	Grey-hooded Warbler	<i>Phylloscopus xanthoschistos</i>
४७	Phylloscopus xanthoschistos	<i>Dicrurus hottentotus</i>
४८	Himalayan Bulbul	<i>Pycnonotus leucogenys</i>
४९	Himalayan buzzard	<i>Buteo burmanicus</i>
५०	House Crow	<i>Corvus splendens</i>
५१	House Sparrow	<i>Passer domesticus</i>
५२	House Swift	<i>Apus nipalensis</i>
५३	Hume's Warbler	<i>Phylloscopus humei</i>
५४	Indian Pond Heron	<i>Ardeola grayii</i>
५५	Jungle Crow	<i>Corvus culminates</i>
५६	Jungle Myna	<i>Acridotheres fuscus</i>
५७	Kestrel	<i>Conceruo tinnunculus</i>

क्र.सं.	अङ्ग्रेजी नाम	वैज्ञानिक नाम
५८	Large cuckooshrike	<i>Coracina macei</i>
५९	Large-billied Crow	<i>Corvus macrorhynchos</i>
६०	Little Egret	<i>Egretta garzetta</i>
६१	Long tail minivet	<i>Pericrocotus ethologus</i>
६२	Long-billed Pipit	<i>Anthus similis</i>
६३	Long-tailed Broadbill	<i>Psarisomus dalhousiae</i>
६४	Long-tailed Shrike	<i>Lanius schach</i>
६५	Nepal fulvetta	<i>Concernippe nipalensis</i>
६६	Nepal wren babbler	<i>Pnoepyga immaculate</i>
६७	olive backed Pipit	<i>Anthus hodgsoni</i>
६८	Oriental Magpie Robin	<i>Copsychus saularis</i>
६९	Oriental Turtle Dove	<i>Streptopelia orientalis</i>
७०	Oriental white eye	<i>Zosterops palpebrosus</i>
७१	Pied Bushchat	<i>Saxicola caprata</i>
७२	Red-billed Blue Magpie	<i>Urocissa erythroryncha</i>
७३	Red-vented Bulbul	<i>Pycnonotus cafer</i>
७४	Rose-ringed Parakeet	<i>Psittacula krameri</i>
७५	Rufous-bellied niltava	<i>Niltava sundara</i>
७६	Rusty-cheeked Scimitar Babbler	<i>Pomatorhinus erythrogeus</i>
७७	Scaly-Bellied Woodpecker	<i>Picus squamatus</i>
७८	Scaly-breasted Munia	<i>Lonchura punctulata</i>
७९	Scimitar Babbler	<i>Pomatorhinus sp.</i>
८०	Shikra	<i>Accipiter badius</i>
८१	Short-billed Minivet	<i>Pericrocotus brevirostris</i>
८२	Slaty-backed Flycatcher	<i>Ficedula hodgsonii</i>
८३	Speckled Piculet	<i>Picumnus innominatus</i>
८४	Spotted Forktail	<i>Enicurus maculatus</i>
८५	Spotted owlet	<i>Athene brama</i>
८६	Steppe Eagle	<i>Aquila nipalensis</i>
८७	Streak-breasted Scimitar-babbler	<i>Pomatorhinus ruficollis</i>
८८	Striated Laughingthrush	<i>Garrulax strlatus</i>
८९	Taiga Flycatcher (Red-Throated Fly-catcher)	<i>Ficedula albicilla</i>
९०	Tree sparrow	<i>Passer montanus</i>
९१	Verditer Flycatcher	<i>Eumyias thalassinus</i>
९२	White Wagtail	<i>Motacilla alba</i>
९३	White-throated Fantail	<i>Rhipidura albicollis</i>
९४	White-throated Kingfisher (White-breasted Kingfisher)	<i>Concernyon smyrnensis</i>
९५	Yellow-bellied fantail	<i>Chelidorhynch hypoxanthus</i>

अनुसूची-३ : राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ अनुसारका संरक्षित वन्यजन्तु

क्र.सं.	नेपाली नाम	वैज्ञानिक नाम	IUCN रेड लिष्ट	CITES अनुसूची
संरक्षित स्तनधारी वन्यजन्तु				
१	आसामी बाँदर	<i>Macaca assamensis</i>	Near threatened	II
२	सालक	<i>Manis Crassicaudata</i>	Endangered	II
३	सालक	<i>Manis pentadactyla</i>	Critically Endangered	I
४	हिस्पिड खरायो	<i>Caprologus hispidus</i>	Endangered	I
५	सोंस	<i>Platanista gangetica</i>	Endangered	I
६	ब्वाँसो	<i>Canis lupus</i>	Least concern	I
७	हिमाली खैरो भालु	<i>Ursus arctos</i>	Least concern	I
८	हाब्रे	<i>Ailurus fulgens</i>	Endangered	I
९	लिङ्गसाङ्ग / सिलु	<i>Prionodon pardicolor</i>	Least concern	I
१०	चरी बाघ	<i>Felis bengalensis</i>	NA	NA
११	लिंक्स	<i>Felis lynx</i>	NA	NA
१२	ध्वाँसे चितुवा	<i>Neofelis nebulosa</i>	Vulnerable	I
१३	बाघ	<i>Panthera tigris tigris</i>	Endangered	I
१४	हिउँ चितुवा	<i>Uncia uncia</i>	Vulnerable	I
१५	जङ्गली हात्ती	<i>Elephas maximus</i>	Endangered	I
१६	एक सिङ्गे गैंडा	<i>Rhinoceros unicornis</i>	Vulnerable	I
१७	पुङ्के बँदेल	<i>Sus salvanius</i>	Critically Endangered	I
१८	कस्तुरी मृग	<i>Moschus chrysogaster</i>	Endangered	I
१९	बाह्रसिंगा	<i>Cervus duvaucelii</i>	Vulnerable	I
२०	गौरीगाई	<i>Bos gaurus</i>	Vulnerable	I
२१	जङ्गली याक	<i>Bos mutus</i>	NA	NA
२२	अर्ना	<i>Bubalus arnee</i>	Endangered	III
२३	नायन	<i>Ovis ammon</i>	NA	I
२४	चिरु	<i>Pantholops hodgsoni</i>	NA	I
२५	कृष्णसार	<i>Antilope cervicapra</i>	Least concern	III

क्र.सं.	नेपाली नाम	वैज्ञानिक नाम	IUCN रेड लिष्ट	CITES अनुसूची
२६	चौका	<i>Tetracerus quadricornis</i>	Vulnerable	III
२७	हुँडार	<i>Hyaena hyaena</i>	Near threatened	NA
संरक्षित पक्षी				
१	कालो गरुड	<i>Ciconia nigra</i>	Least concern	II
२	सेतो गरुड	<i>Ciconia ciconia</i>	Least concern	NA
३	सारस	<i>Grus antigone</i>	Vulnerable	II
४	चीर कालिज	<i>Catreus wallichii</i>	Vulnerable	I
५	डाँफे	<i>Lophophorus impejanus</i>	Least concern	I
६	मोनाल	<i>Tragopan satyra</i>	Near threatened	II
७	ठूलो खरमुजूर	<i>Houbaropsis bengalensis</i>	Critically Endangered	I
८	सानो खरमुजूर	<i>Sypheotides indica</i>	Endangered	II
९	राज धनेश	<i>Buceros bicornis</i>	NA	I
संरक्षित घसने वन्यजन्तु				
१	अजिङ्गर	<i>Python molurus</i>	Vulnerable	I
२	घडियाल गोही	<i>Gavialis gangeticus</i>	Critically Endangered	I
३	सुन गोहोरो	<i>Varanus flavescens</i>	Least concern	I

अनुसूची-४ : राष्ट्रिय प्राणी उद्यान, सूर्यविनायक, भक्तपुरमा प्रतिवेदित मुख्य रुख प्रजाति

क्र.सं.	वैज्ञानिक नाम	नेपाली नाम
१	<i>Acer oblongum</i> Wall. ex DC.	फिरफिरे
२	<i>Alangium chinense</i> (Lour.) Harms	भालु पाईले
३	<i>Albizia mollis</i> Boiv.	सिरिश
४	<i>Alnus nepalensis</i> D. Don	उतिस
५	<i>Bauhinia retusa</i> Roxb.	
६	<i>Bauhinia variegata</i> L.	कोईरालो
७	<i>Betula alnoides</i> Buch.-Ham. ex D. Don	सौर
८	<i>Boehmeria rugulosa</i> Wedd.	डार, गेठा
९	<i>Brassaiopsis hainla</i> (Ham.) Seem	सेतो चलेत्रो
१०	<i>Callicarpa arborea</i> Roxb. ex C. B. Clarke	मास गेडे
११	<i>Camellia kissi</i> Wall.	हिंगुवा
१२	<i>Castanopsis indica</i> (Roxb.) A. DC.	ढाले कटुस
१३	<i>Castanopsis tribuloides</i> (Sm.) A. DC.	मुसुरे कटुस
१४	<i>Cedrela toona</i> Roxb. & Rottl.	टुनि
१५	<i>Celtis australis</i> L.	खरि
१६	<i>Choerospondias axillaris</i> (Roxb.) Burt & Hill	लप्सि
१७	<i>Cinnamomum tamala</i> (Buch.-Ham.) Nees & Eberm.	तेजपात
१८	<i>Cleyera ochracea</i> DC.	बाकल पाते
१९	<i>Cornus oblonga</i> Wall.	लाटो काठ
२०	<i>Corylus ferox</i> Wall.	
२१	<i>Crataeva narvala</i> Buch.-Ham.	सिप्लिकान
२२	<i>Ehretia acuminata</i> R. Br.	सेतो लोधो
२३	<i>Ehretia macrophylla</i> Wall. ex Roxb.	ठुलो लोधो
२४	<i>Englehardtia spicata</i> Blume	मौवा
२५	<i>Eriobotrya dubia</i> Decne.	जुरे काफल
२६	<i>Eriobotrya japonica</i> Lindl.	
२७	<i>Euonymus hamiltonianus</i> Wall.	वनचितु
२८	<i>Eurya acuminata</i> DC.	भिङ्गाने
२९	<i>Ficus benghalensis</i> L.	बर
३०	<i>Ficus neriifolia</i> J.E. Sm.	दुधिलो
३१	<i>Ficus religiosa</i> L.	पिपल
३२	<i>Fraxinus floribunda</i> Wall.	लाँकुरी
३३	<i>Glochidion velutinum</i> Wight.	कालि काठ
३४	<i>Grewia asiatica</i> L.	
३५	<i>Grewia oppositifolia</i> Ham. ex Roxb.	स्यालपुस्रे
३६	<i>Ilex doniana</i> DC.	पुवाँले
३७	<i>Ilex umbellulata</i> (Wall.) Loesener	
३८	<i>Juglans regia</i> L.	ओखर
३९	<i>Leucosceptrum canum</i> Sm.	भुसुरे
४०	<i>Lindera nacusua</i> (D. Don) Merrill	
४१	<i>Litsea cubeba</i> (Lour.) Pers.	
४२	<i>Litsea doshia</i> (Buch.-Ham. ex D. Don) Kosterm.	पहेलि

क्र.सं.	वैज्ञानिक नाम	नेपाली नाम
४३	<i>Litsea lancifolia</i> (Roxb. ex Nees) Hook.f.	
४४	<i>Lyonia ovalifolia</i> (Wall.) Drude	अगेरि
४५	<i>Machilus gambelii</i> King ex Hook. f.	काठे कउलो
४६	<i>Mallotus nepalensis</i> Muell. Arg.	सिंदुरे
४७	<i>Melia axederach</i> L.	बकाईनो
४८	<i>Meliosma simplicifolia</i> (Roxb.) Walp.	
४९	<i>Michelia champaca</i> L.	सुन चाँप
५०	<i>Morus alba</i> L.	किम्बु
५१	<i>Myrica esculenta</i> Ham. ex D. Don	काफल
५२	<i>Myrsine capitellata</i> Wall.	सेति काठ
५३	<i>Myrsine semiserrata</i> Wall.	कालि काठ
५४	<i>Neolitsea cuipala</i> (D. Don) Kosterm.	
५५	<i>Neolitsea umbrosa</i> (Nees) Gamble	
५६	<i>Nyctanthes arbor-tristis</i> L.	पारिजात
५७	<i>Osmanthus fragrans</i> Lour.	सिरिङ्गे
५८	<i>Persea odoratissima</i> (Nees) Kosterm.	गोब्रे काउलो
५९	<i>Persea pallida</i> (Nees) Oliv.	
६०	<i>Phoebe lanceolata</i> (Nees) Nees	
६१	<i>Phoebe paniculata</i> (Nees) Nees	
६२	<i>Phyllanthus emblica</i> L.	अमला
६३	<i>Pieris formosa</i> (Wall.) D. Don	गिंदेरी
६४	<i>Pittosporum napaulense</i> (DC.) Rehder & Wilson	खोरसाने
६५	<i>Prunus cerasoides</i> D. Don	वन पैयु
६६	<i>Pyrus pashia</i> Buch.-Ham. ex D. Don	मेल
६७	<i>Quercus glauca</i> Thunb.	पलाँट
६८	<i>Rhododendron arboreum</i> Sm.	लालिगुराँस
६९	<i>Rhus javanica</i> L.	भकिम्लो
७०	<i>Rhus succedanea</i> L.	रानि भलायो
७१	<i>Rhus wallichii</i> Hook. f.	ठुलो भलायो
७२	<i>Salix babylonica</i> L.	बैस
७३	<i>Sapium insigne</i> (Royle) Benth. ex Hook. f.	खिर्रो
७४	<i>Saurauia napaulensis</i> DC.	गोगन
७५	<i>Schima wallichii</i> (DC.) Korth.	चिलाउने
७६	<i>Stranvaesia nussia</i> (D. Don.) Decne.	जुरे मेल
७७	<i>Symplocos purifolia</i> Wall. ex G. Don	सेतो विरुलि
७८	<i>Syzygium cumini</i> (L.) Skeel	जामुन
७९	<i>Talauma hodgsonii</i> Hook. f. & Thoms.	
८०	<i>Thevetia peruviana</i> (Pers.) K. Schum.	कनेर
८१	<i>Toricellia tiliaefolia</i> DC.	
८२	<i>Viburnum punctatum</i> Buch.-Ham. ex D. Don	
८३	<i>Xylosma controversum</i> Clos	ढाडे काँडा
८४	<i>Ziziphus incurva</i> Roxb.	हाडे बयर
८५	<i>Pinus roxburghii</i> Sargent	खोटे सल्ला

अनुसूची-५ : वन ऐन, २०७६ अनुसार प्रतिबन्ध लगाइएका वन पैदावार

वन ऐन, २०७६ को दफा ७७ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी जैविक विविधता, प्रजाति संरक्षण र वातावरण संरक्षणको प्रयोजनको लागि खण्ड ७३) संख्या ३८ नेपाल राजपत्र भाग ५ मिति २०८०।०८।०७ मा प्रकाशित राजपत्र अनुसार प्रतिबन्धित वन पैदावार देहाय बमोजिम छन् ।

क्र.सं.	नेपाली नाम	वैज्ञानिक नाम
१. संकलन, उपयोग, विक्री वितरण, ओसारपसार र विदेश निकासीको लागि प्रतिबन्ध लगाइएका जडिबुटी:		
क	पाँच औले	<i>Dactylorhiza hatagirea</i>
ख	ओखरको रुखको बोक्रा (राष्ट्रिय वनको मात्र)	<i>Juglans regia</i>
२. वनस्पति विभागले कुट्की (<i>Picrorhiza scrophulariflora</i>) हो भनि यकिन गरी सिफारिस गरेको आधारमा सो जडिबुटीको उपलब्धता समेतलाई दृष्टिगत गरी वन तथा भूसंरक्षण विभागले निकासी गर्न स्वीकृति दिएको अवस्थामा बाहेक कुट्की विदेश निकासी गर्न प्रतिबन्ध लगाइएको छ ।		
३. वनस्पति विभागको सिफारिसमा वन तथा भू-संरक्षण विभागको स्वीकृति लिएर नेपालभित्र प्रशोधन गरी सारतत्व निकासी गर्न अनुमति पाएको अवस्थामा बाहेक विदेश निकासी गर्न प्रतिबन्ध लगाइएका जडीबुटी:		
क	जटामसी	<i>Nardostachys grandiflora</i>
ख	सर्पगन्धा	<i>Rauwolfia serpentina</i>
ग	लौठसल्ला	<i>Taxus spp.</i>
घ	सुगन्धकोकिला	<i>Cinnamomum glaucescens</i>
ङ	सुगन्धवाल	<i>Valeriana jatamansi</i>
च	तालिस पत्र	<i>Abies spectabilis</i>
४. वनस्पति विभाग वा जडिबुटी उत्पादन तथा प्रशोधन कम्पनी लिमिटेडको सिफारिसमा (आफ्नो उत्पादनको हकमा बाहेक) वन तथा भूसंरक्षण विभागको स्वीकृति लिएर नेपालभित्र उमालेर सारतत्व निकाली (Boil and extract गरी) उपयुक्त ढंगले समिश्रण गरी निकासी गर्न अनुमति पाएको अवस्थामा बाहेक शिलाजित (Rock exudate) लाई विदेश निकासी गर्न प्रतिबन्ध लगाइएको छ ।		
५. व्यापारिक प्रयोजनको लागि कटान, ओसारपसार र विदेश निकासी गर्न प्रतिबन्ध लगाइएका रुख:		
क	साल	<i>Shorea robusta</i>
ख	सतीसाल	<i>Dalbergia latifolia</i>
ग	विजयसाल	<i>Pterocarpus marsupium</i>
घ	ओखर (राष्ट्रिय वनको मात्र)	<i>Juglans regia</i>
द्रष्टव्य: देहायका रुखको हकमा उल्लिखित प्रतिबन्ध लागू हुने छैन : (क) व्यवस्थापन योजनामा उल्लेख भए बमोजिमका ढलापडा रुख, स्वीकृत कार्ययोजना बमोजिम कटान हुने रुख र राष्ट्रिय प्राथमिकताप्राप्त आयोजना, लगानी बोर्डबाट लगानी स्वीकृत भएको योजना र राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाबाट कटान हुने रुख, (ख) वन नियमावली, २०७९ को नियम १०२ बमोजिम सडक वा नहर विस्तारको क्रममा राईट अफ वे भित्र पर्ने रुख, (ग) दर्ता भएको निजी वनमा लगाइएका वा हुर्काइएका साल प्रजातिका रुख (कटान, उपभोग, ओसारपसार र विक्री वितरण गर्न) (सो कार्यको सम्बन्धित प्रदेश सरकारले आवश्यक अनुगमन गर्नुपर्ने) ।		
६) सङ्कटापन्न वन्यजन्तु तथा वनस्पतिको अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार महासन्धिको अनुसूचीमा सूचीकृत प्रजातिहरुको हकमा सङ्कटापन्न वन्यजन्तु तथा वनस्पतिको अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार नियन्त्रण ऐन, २०७३ को व्यवस्था बमोजिम हुनेछ ।		

अनुसूची-६ : नेपालका मिनि जु अनुगमन प्रतिवेदन २०७६ अनुसार मिनि जु को संक्षिप्त विवरण

क्र. सं.	मिनि जु को नाम	ठेगाना	जि.पि.एस. लोकेशन		स्थापना मिति	क्षेत्रफल (हे.)	वन्यजन्तुको विवरण			
			अक्षांश	देशान्तर			स्तनधारी	पंक्षी	सरिसृप	जम्मा
१	बाँसबारी सामुदायिक वन उपभोक्ता समुह	धार्इजन नगरपालिका वडा नं. ७, ८, ९ र मेचीनगर नगरपालिका वडा नं. ३, भक्रापा	६०७५८०	२९५१६८५	२०७०	१५०	१०	४	१	१५
२	जमुनाबारी सामुदायिक वन उपभोक्ता समुह, जमुनाखाडी सिमसार तथा पर्यटकीय क्षेत्र	कन्काई नगरपालिका वडा नं. १ र २ भक्रापा	५९०८०४	२९४८३७३	२०६२	४३४.१९	११२	९९	१४	२२५
३	कालिका सामुदायिक वन उपभोक्ता समुह, कालिका सिमसार पर्या-पर्यटन क्षेत्र	मेचीनगर नगरपालिका वडा नं. १२ र १२ धार्इजन, भक्रापा	६०६९४८	२९४९८५७	२०७३	१२.५	८	५	६	१९
४	कछुवा उद्धार तथा संरक्षण केन्द्र	अर्जुनधारा नगरपालिका वडा नं. ११ बुढोहोली, भक्रापा	६०१०३३	२९५०७५२	२०६९	४	०	०	३०	३०
५	वेतना सिमसार सामुदायिक वन उपभोक्ता समुह (उद्धार केन्द्र)	बेलबारी नगरपालिका वडा नं. ४, मोरङ	५४२९५३	२९४८७७९	२०७२	१७४.९१	८१	५	४	९०
६	तालतलैया विकास तथा संरक्षण समिति (पशुपंक्षी व्यवस्थापन तथा उद्धार केन्द्र)	इटहरी उप-महानगरपालिका वडा नं. २ र ३ सुनसरी	५२९९६०	२९५३२२३	२०६६	७६.७५	२३	२०	५	४८
७	हरियाली सामुदायिक वन उपभोक्ता समुह	धरान उप-महानगरपालिका वडा नं. १७, सुनसरी	५२७७६२	२९६४५११	२०६२	१९७.३८	११	२६	६	४३
८	यलम्बर सामुदायिक वन उपभोक्ता समुह	धरान उप-महानगरपालिका वडा नं. १७, सुनसरी	५२७७७८	२९६४२०१	२०५९	५ कठ्ठा	३	४	१	८
९	धनुषाधाम जैविक उद्यान, धनुषाधाम संरक्षित वन	धनुषाधाम नगरपालिका वडा नं. ३, धनुषाधाम	४०६०७७	२९६८३२२	२०६९	३६०	०	०	१६	१६

क्र. सं.	मिनि जु को नाम	ठेगाना	जि.पि.एस. लोकेशन		स्थापना मिति	क्षेत्रफल (हे.)	वन्यजन्तुको विवरण			
			अक्षांश	देशान्तर			स्तनधारी	पंक्षी	सरिसृप	जम्मा
१०	शहिद स्मारक चिडियाखाना	हेटौडा उप-महानगरपालिका वडा नं. ११, मकवानपुर	२६'२६"३३"	८४'५९"५७"	२०५१	२०	८७	११	७३	१७१
११	पञ्चकन्या सामुदायिक वन, मैनीखोला पर्यापर्यटन क्षेत्र	रत्ननगर नगरपालिका वडा नं. ११, चितवन	२७'३९"२८.६३"	८३'३९"३२.७३"	२०५६	१९९	९	२	०	११
१२	ज्ञानेश्वर सामुदायिक वन	भरतपुर महानगरपालिका वडा नं. १६, चितवन	२३'४६'०	३०'६६'०२६	२०५७	२३५	३२	७	३	४२
१३	शंकरनगर प्राणी उद्यान	तिलोत्तमा नगरपालिका वडा नं. १ र २, रुपन्देही	२६'३९" १०.२०"	८३'२८" ५५.६१"	२०६२	५१.३४	१११	३५	२२	१६८
१४	मणि मुकुन्द सेन उद्यान	वुटवल उप-महानगरपालिका वडा नं. २ रुपन्देही	२७'४२" २२.०५"	८३'२७" २५.१४"	२०५४	३० विगाहा	११६	६९	५	१९०
१५	पोखरा जुलोजिकल पार्क	पोखरा महानगरपालिका वडा नं. ३०, ३१ र ३२, कास्की	२८'०९"२९"	८४'०६"२४"	२०७१	१३४.	३६	१४	२	५२
१६	राप्ती शान्ति उद्यान	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका वडा नं. ७, दाङ	२८'०८"४९.७१"	८२'१९"०२.९०"	२०५९	१४.५	१८	४	२	२४
१७	महेन्द्र पार्क मिनि जु	नेपालगञ्ज उप-महानगरपालिका वडा नं. ८ बाँके	२८'०३"१९.८३"	८१'३७"२३.२९"	२०२०	०.६४	५३	८६	०	१३९

अनुसूची-७ : आ.व. २०७९/०८० को वार्षिक प्रगति

आ.व. २०८०/८१ को वार्षिक प्रगति

१. आर्थिक वर्ष: २०८०/८१
२. बजेट उपशीर्षक नं: ३२९०३०११
३. मन्त्रालय: वन तथा वातावरण
४. आयोजना/कार्यालयको नाम: राष्ट्रिय प्राणी उद्यान, भक्तपुर
५. कार्यक्रम /आयोजनाको नाम: राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग
६. आयोजना/कार्यालय प्रमुखको नाम: भूपेन्द्र प्रसाद यादव
७. यस अवधिको बजेट रू.: १९७.२९

क. आन्तरिक (१) नेपाल सरकार :

(२) संस्था:

(३) जनसहभागिता:

ख. वैदेशिक (१) ऋण

(२) अनुदान :

८. यस अवधिको खर्च रकम र प्रतिशत: १४०.४२, ७१.२%

क. आन्तरिक (१) नेपाल सरकार:

(२) स्थानीय निकाय/संस्था:

(३) जनसहभागिता

ख. वैदेशिक (१) ऋण

(२) अनुदान

९. चालु आ.व.को हालसम्मको खर्च रकम र प्रतिशत: १४०.४२, ७१.२%

१०. कुल लागत मध्य हालसम्म शुरु देखि यस अवधि सम्मको कुल खर्च रकम र प्रतिशत:

११. आयोजनाको शुरुदेखि यस अवधिसम्मको भौतिक प्रगति प्रतिशत : ७०.८५%

१२. आयोजनाको कुल अवधि मध्य बितेको समय प्रतिशतमा :

१३. यस त्रैमासिक अवधिको भौतिक प्रगति: ७०.८५ %

(रकम रू. लाखमा)

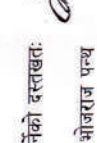
क्र.सं.	क्रियाकलापको विवरण	खर्च शिर्षक	इकाई	आ.व. २०८०/८१ को वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति			सूचकमा आधारित उपलब्धी	कैफियत
				परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	बजेट		
अ) पुर्जीगत खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू											
११.३.७.४	डेस्कटप कम्प्युटर खरिद	३११२२	सेट	१.०	०.४८	०.९५	१.०	०.४८	०.९४		
११.६.१३.१४	कार्यालयको लागि फर्निचर खरिद	३११२३	पटक	१.०	१.५७	३.१	१.०	१.५७	३.०८		
११.४.२२.३	साईनबोर्ड /सूचना बोर्ड निर्माण	३११५९	बटा	१०.०	१.५२	३.०	१०.०	१.५२	२.९५		
११.५.५.२	गोरेटो बाटो मर्मत	३११७१	कि.मि.	५.०	०.५१	१.०	५.०	०.५१	०.९९		
११.५.३.१	वनपथ मर्मत सुधार	३११७१	कि.मि.	५.०	१.०१	२.०	५.०	१.०२	१.९८		
११.४.१७.५६.३	वन्यजन्तु उद्धार केन्द्र निर्माण तथा व्यावस्थापन	३११५७	बटा	१.०	२५.३५	५०.०	०.०	०.०	१.१८		
	क) पुर्जीगत खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरूको जम्मा				५.०९	१०.०५		५.०९	९.९४		

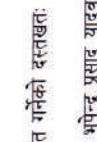
५/१२/२०८१

ग) चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरु		संयोजित, मा.सं.									
र.६.६.१२	सरोकारवाला निकायहरूसँगको समन्वय बैठक/ गोष्ठी	२२५१२	पटक	१.०	०.२४	०.४८	१.०	०.२४	०.४८	१.०	०.२४
२.७.५.६	वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन पुस्तिका प्रकाशन	२२५२२	संख्या	१००.०	०.४९	०.८	१.०	०.४९	०.८	१.०	०.८
२.७.५.८	संरक्षण सम्बन्धी संचार माध्यमबाट प्रचार प्रसार	२२५२२	महिना	४.०	०.१६	०.३२	३.०	०.१२	०.३२	३.०	०.३२
२.७.२१.१०	चोरी शिकार नियन्त्रण स्विप अपरेसन	२२५२२	पटक	४.०	०.२४	०.४८	३.०	०.१८	०.३४	३.०	०.३४
२.७.२१.२८१	दुहुरा तथा समस्याग्रस्त वन्यजन्तु उद्धार तथा व्यवस्थापन	२२५२२	महिना	४.०	०.४९	०.८	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
२.७.२१.९	प्लास्टिक सामग्री नियन्त्रण/ रोकथाम/ व्यवस्थापन	२२५२२	पटक	४.०	०.४९	०.९६	३.०	०.३६	०.७२	३.०	०.७२
२.७.२७.६	वन्यजन्तु सप्ताह (१-७ वैशाख)	२२५२९	पटक	१.०	०.७६	१.५	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
२.६.६.२५६	जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धी सरोकारवालाहरूसँग अन्तरक्रिया (जिल्लास्तर)	२२५१२	पटक	१.०	०.२४	०.४८	१.०	०.२४	०.४८	१.०	०.४८
	ख) चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरुको जम्मा				२.९५	५.८२		२.०८	४.९१		
	ग) कार्यक्रम तर्फको जम्मा (क + ख)				३.९३	१५.८७		१०.५७	१४.८५		
	प्रशासनिक खर्च				६६.६	१३१.३४		६३.६७	१२५.५७		
	कुल जम्मा खर्च (ग + प्रशासनिक खर्च)				७०.५३	१४७.२१		७४.२४	१४०.४२		

तयार गर्नेको दस्तखत:
 नाम : विद्योत्तमा सुवेदी
 पद : रेकर्ड
 मिति: २०८१।०३।३१

चेक गर्नेको दस्तखत:
 नाम : भोजराज पन्थ
 पद : व्यवस्थापन अधिकृत
 मिति: २०८१।०३।३१

प्रमाणित गर्नेको दस्तखत:
 नाम : भुपेन्द्र प्रसाद यादव
 पद : नि.निर्देशक
 मिति: २०८१।०३।३१

अनुसूची-८ : आ.व.२०८०/०८१ मा स्वीकृत अस्थायी दरवन्दी विवरण

क्र.सं.	पद	श्रेणी	सेवा	समूह	स्वीकृत जम्मा	कैफियत
१	उप-सचिव प्रा.(निर्देशक)	रा.प.द्वि.(प्रा.)	वन	ने.पा.वा.ला.	१	स्थायी
२	सहायक व्यवस्थापन अधिकृत	रा.प.तृ.(प्रा.)	वन	ने.पा.वा.ला.	१	"
३	रेञ्जर	रा.प.अनं.प्र.(प्रा.)	वन	ने.पा.वा.ला.	२	"
४	सब-इन्जिनियर	रा.प.अनं.प्र.(प्रा.)	इञ्जि.	सिभिल जनरल	१	स्थायी / करार
५	लेखापाल	रा.प.अनं.प्र.	प्रशासन	लेखा	१	"
६	ना.सु.	रा.प.अनं.प्र.	प्रशासन	सा.प्र.	१	स्थायी
७	खरिदार	रा.प.अनं.द्वि.	प्रशासन	सा.प्र.	१	स्थायी
८	सिनियर गेमस्काउट	रा.प.अनं.द्वि.(प्रा.)	वन	ने.पा.वा.ला.	१	"
९	कार्यालय सहयोगी	श्रेणी विहीन	प्रशासन	सा.प्र.	४	स्थायी / करार
१०	हलुका सवारी चालक	श्रेणी विहीन	इन्जी	मे.इ.	२	स्थायी / करार
जम्मा					१५	

वन्यजन्तु उद्धार तथा उपचार केन्द्रको दरवन्दी विवरण

क्र.सं.	पद	श्रेणी	सेवा	समूह	स्वीकृत जम्मा	कैफियत
१	पशु चिकित्सक	रा.प.तृ.	कृषि	भेटरिनरी	१	स्थायी
२	रेञ्जर	रा.प.अनं.प्र.	वन	ने.पा.वा.ला.	१	"
३	पशु स्वास्थ्य प्राविधिक	रा.प.अनं.प्र.	कृषि	भेटरिनरी	१	"
४	सिनियर गेमस्काउट	रा.प.अनं.द्वि.	वन	ने.पा.वा.ला.	२	"
५	गेमस्काउट	श्रेणी विहीन	वन	ने.पा.वा.ला.	१	"
६	हलुका सवारी चालक	श्रेणी विहीन	इञ्जि.	मेकानिकल	१	स्थायी / करार
जम्मा					७	

अनुसूची-९ : आ.व.२०८०/०८१ मा कार्यरत कर्मचारी विवरण

क्र.सं.	कर्मचारीको नाम, थर	पद	सम्पर्क नं.	सरुवा/काज भई आएको/ गएको मिति	कैफियत
१	अण नाथ बराल	निर्देशक	९८५६०५०९३२	०८०१०७२०	लाइटाइड राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयमा सरुवा भई गएको ।
२	भुपेन्द्र प्रसाद यादव	नि.निर्देशक/व्य.अ.	९८४०८६३९२९		
३	भोज राज पन्थ	संरक्षण अधिकृत/ व्यवस्थापन अधिकृत	९८४९६८३८९५	०८०१०९१३	लाइटाइड राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयबाट रमाना भई आएको ।
४	परिक्षा गुरुङ्ग	पशु चिकित्सक	९८४७५३५४१४		
५	शोभा घिमिरे गैँडा	नायव सुब्बा	९८५११४३३१६		
६	रामकृष्ण कार्की	लेखापाल	९८४१५८३६३३		
७	चेत बहादुर ओली	रेञ्जर	९८४६२६०२१२		
८	दुर्गा चौधरी	रेञ्जर	९८४५६३९६१०		
९	विद्योतमा सुवेदी	रेञ्जर	९८४३६४२८६३		
१०	सुमन बास्तोला	खरिदार	९८५२८४०९१८	०८०१०८१०	कान्ती बाल अस्पतालबाट रमाना भई आएको ।
११	ओसन बाबु सुवेदी	खरिदार	९८४२९०५५३७	०८०१०४१२८	लगानी बोर्डमा सरुवा भई गएको ।
१२	समिता राई	सिनियर गेमस्काउट	९७४८२६३०८६	०८०१०८१४	सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयबाट रमाना भई आएको ।
१३	पेशल कुमार बस्नेत	सिनियर गेमस्काउट	९८४२९०५३४८		
१४	बिन्दा गिरी	सिनियर गेमस्काउट	९८६४९३०४३४	०८०१०५१२४-०८१०४	बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, बाँके ।
१५	एसना राई	सिनियर गेमस्काउट	९८४०२४५०७१	०८०१०८१४	सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयबाट रमाना भई आएको
१६	पदम राज पाण्डे	सिनियर गेमस्काउट	९८६६२०३००६	०८०१११०९-०८११०२१२२	बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, बर्दिया ।

क्र.सं.	कर्मचारीको नाम, थर	पद	सम्पर्क नं.	सरुवा/काज भई आएको/ गएको मिति	कैफियत
१७	अनिल नाथ योगी	गेमस्काउट	९८४१९८५८०४	०८०१०३।३१-०८।०४	बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, बाँके ।
१८	दिपक खत्री	हलुका सवारी चालक	९८६०८२९९८४		
१९	बालकृष्ण खत्री	हलुका सवारी चालक	९७४२८२७६७०		
२०	प्रेम श्रेष्ठ	हलुका सवारी चालक	९८१८९३४२७५		
२१	सगुन बस्नेत	कार्यालय सहयोगी	९८४०३३४००५	०८०१०११५	करार सेवा सम्झौता भङ्ग भएको ।
२२	विना कार्की	कार्यालय सहयोगी	९८४१९८७३१८		
२३	संगिता नयाँजु	कार्यालय सहयोगी	९८६५०५४७८९		
२४	विजय लक्ष्मी तमखु	कार्यालय सहयोगी	९८४३४५२५४९		
२५	प्रेक्षा चन्द	कार्यालय सहयोगी	९८४८७५८११७	०८१।०१।०२	नयाँ करार सेवा सम्झौता भएको ।
२६	रेणु सुवेदी	सरसफाई कर्मचारी	९८२८०३४५५१	०८०१०८।०१	दैनिक पाँच घण्टामा डोर हाजिरमा कार्य गर्ने गराउने गरि ।

अनुसूची-१० : राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको हालसम्मका कार्यालय प्रमुखहरू

क्र.सं.	प्रमुखको नामथर	पद, नाम	दर्जा	कार्यरत अवधि		कैफियत
				देखि	सम्म	
१.	डा.महेश्वर ठकाल	प्रमुख निर्देशक	सह-सचिव (प्रा.)	२०७२/	२०७३	
२.	गोपाल प्रकाश भट्टराई	प्रमुख निर्देशक	सह-सचिव (प्रा.)	२०७४/२/४	२०७४/९/२३	
३.	रामचन्द्र कँडेल	प्रमुख निर्देशक	सह-सचिव (प्रा.)	२०७४/११/१८	२०७५/९/३	
४.	नारायण रुपाखेती	नि.प्रमुख निर्देशक	उप-सचिव (प्रा.)	२०७५/९/११	२०७६/३/३१	२०७५/९/११ देखि २०७६/६/७
५.	नारायण रुपाखेती	निर्देशक	उप-सचिव (प्रा.)	२०७६/४/१	२०७६/६/७	
६.	वेद कुमार ठकाल	निर्देशक	उप-सचिव (प्रा.)	२०७६/६/२७	२०७६/१२/६	
७.	लाल बहादुर भण्डारी	निर्देशक	उप-सचिव (प्रा.)	२०७६/१२/६	२०७८/७/२६	
८.	अण नाथ बराल	निर्देशक	उप-सचिव (प्रा.)	२०७८/७/२६	२०८०/७/२०	
९.	भुपेन्द्र प्रसाद यादव	निमित्त निर्देशक	संरक्षण अधिकृत (प्रा.)	२०८०/८/१३	हालसम्म	

अनुसूची-११ : आ.व. २०८०/०८१ मा राष्ट्रिय प्राणी उद्यानमा स्वागत तथा विदाई हुने कर्मचारी विवरण

स्वागत			
१	भोज राज पन्थ	संरक्षण अधिकृत/व्यवस्थापन अधिकृत	लाडटाड राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयबाट रमाना भई आएको ।
२	सुमन बास्तोला	खरिदार	कान्ती बाल अस्पतालबाट रमाना भई आएको ।
३	समिता राई	सिनियर गेमस्काउट	सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयबाट रमाना भई आएको ।
४	बिन्दा गिरी	सिनियर गेमस्काउट	बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयबाट ३ महिनाको लागि काजमा खटिई आएको ।
५	एसना राई	सिनियर गेमस्काउट	सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयबाट रमाना भई आएको
६	पदम राज पाण्डे	सिनियर गेमस्काउट	बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयबाट ३ महिनाको लागि काजमा खटिई आएको ।
७	अनिल नाथ योगी	गेमस्काउट	बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयबाट ३ महिनाको लागि काजमा खटिई आएको ।
८	प्रेक्षा चन्द	कार्यालय सहयोगी	नयाँ करार सेवा सम्भौता भएको ।
९	रेणु सुवेदी	सरसफाई कर्मचारी	नयाँ करार सेवा सम्भौता भएको ।

बिदाई			
१	अण नाथ बराल	निर्देशक	लाडटाड राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयमा सरुवा भई गएको ।
२	ओसन बाबु सुवेदी	खरिदार	लगानी बोर्डमा सरुवा भई गएको ।
३	बिन्दा गिरी	सिनियर गेमस्काउट	बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयमा काज फिर्ता भई गएको ।
४	पदम राज पाण्डे	सिनियर गेमस्काउट	बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयमा काज फिर्ता भई गएको ।
५	अनिल नाथ योगी	गेमस्काउट	बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयमा काज फिर्ता भई गएको ।
६	सगुन बस्नेत	कार्यालय सहयोगी	करार सेवा सम्भौता भइ गएको ।

अनुसूची-१२ : कार्की गाउँ र मन्थलीको अव्यवस्थित बस्तीको वस्तुस्थिति विवरण

सूर्यविनायक नगरपालिका वडा नं. ७ स्थित राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको सिमाना भित्र पर्ने कार्की गाउँ र मन्थलीमा रहेको अव्यवस्थित बस्तीको पारिवारिक तथा घर टहराको वस्तुस्थिति विवरण

सि. नं.	घरसुचिको नाम घर	पिता वा पतिको नाम घर	बाजे वा ससुराको नाम	परिवार संख्या			घर बनेको मिति, साल	घर/गोठ/टहराको अवस्था	घरको प्रयोग	घर, टहराले चर्चेको र भोगचलन जग्गाको विवरण					
				महिला	पुरुष	जम्मा				घर		टहरा			
										लम्बाई	चौडाई	लम्बाई	चौडाई	लम्बाई	चौडाई
१	मदन कार्की	राम बहादुर कार्की	हर्क बहादुर कार्की	२	२	४	२०४०	कच्ची घर (पक्की ईटा र माटोको गारो, जस्ताको छानो, दुई तले)	बसोबास	२९'	२१'६"	१७	१२'	११'	३२'
२	भरत कार्की	खड्क बहादुर कार्की	जगत बहादुर कार्की	२	२	४	२०३१/३२	कच्ची घर (पक्की ईटा र माटोको गारो, जस्ताको छानो, एक तले)	बसोबास	२४'	२८'	११'	११'	२८'	१३'
३	उत्तम कुमार कार्की	कृष्ण बहादुर कार्की	टेक बहादुर कार्की	४	५	९	२०४२/४३	पक्की घर (नौकोठा, दुईवटा एटिच बाथरूम,कम्पाउण्डवाल भएको)	बसोबास	२८'	३३'			३३'	२३'
४	कृष्ण बहादुर कार्की	टिका बहादुर कार्की	नाहरिसिंह कार्की	२	३	५	२०४२	कच्ची घर (पक्की ईटा र माटोको गारो, जस्ताको छानो, एक तले)	बसोबास	३०'	२६'			१६'	१६'
५	सुनकुमारी कार्की	क्षेत्रबहादुर कार्की	पुर्णबहादुर कार्की	३	४	७	२०४२	कच्ची घर (पक्की ईटा र माटोको गारो, जस्ताको छानो, एक तले)	बसोबास	२५'	२२'			२२'	१२'
६	निरन्जन कार्की	कृष्ण कुमार कार्की	राम बहादुर कार्की	३	३	६	२०४२	पक्की घर (पक्की ईटा र माटोको गारो, जस्ताको छानो, एक तले)	बसोबास	२६'	२५'			२६'	१३'
७	राज कार्की	श्याम बहादुर कार्की	सुर्णबहादुर कार्की	१	४	५	२०४५ मा नया र २०४५ मा पुनरो	पक्की घर (पक्की ईटा र सिमेन्टको गारो, ढलान, एक तले)	बसोबास, पसल	२५'	२३'			२५'	१३'
८	कृष्ण बहादुर कार्की	डिल्ली बहादुर कार्की					२०३५	गोठ (कच्ची ईटा र माटोको गारो, जस्ताको छानो, एक तले)	वाखा गोठ	२५'	१५'			७	१५'
९	नरहरि लम्साल	खेमप्रसाद लम्साल	काशीनाथ लम्साल	३	२	५	२०४०	कच्ची घर (पक्की ईटा र माटोको गारो, जस्ताको छानो, एक तले)	बसोबास	२५'	२३'			५५'	४६'
१०	नातिकाजी विष्ट	नेत्रबहादुर विष्ट	इन्द्रबहादुर विष्ट	४	४	८	२०३६	हाल भत्केको		३१'	२७	११'			२०'
							२०७४	नयाँ पक्की घर (पक्की ईटा र सिमेन्टको गारो, ढलान, दुई तले)	बसोबास	३२'	३०'			३१'	१२'
११	शिवकुमार विष्ट	नेत्रबहादुर विष्ट	इन्द्रबहादुर विष्ट	३	३	६	२०३६	कच्ची घर (पक्की ईटा र माटोको गारो, जस्ताको छानो, एक तले)	बसोबास	३०'	२३'			२५'	२५'
१२	प्रकाश विष्ट	देवी बहादुर विष्ट	इन्द्र बहादुर विष्ट	४	२	६	२०३८/३९	कच्ची घर (पक्की ईटा र माटोको गारो, जस्ताको छानो, एक तले)	बसोबास	३१'	२४'	१७	९'	४३'	२०'
१३	रामकाजी विष्ट	नेत्रबहादुर विष्ट	इन्द्र बहादुर विष्ट	२	२	४	२०७२	कच्ची घर (पक्की ईटा र माटोको गारो, हाल भत्केको) र टहरा (जस्ताले बारिको, जस्ताको छानो, एक तले)	बसोबास	३३'	२६'	२३'	१५'	४३'	२०'

१४	पुष्पकुमार कार्की	अर्जुन बहादुर कार्की	शेरबहादुर कार्की	३	३	६	२०४६/४७	कच्ची घर (पक्की ईटा र माटोको गारो, जस्ताको छातो, एक तले)		३१'	२१'	१५'	१५'	६५'
१५	प्रशराम कार्की	टिकाबहादुर कार्की	नरसिंह कार्की	१	३	४	२०३८/३९		गोठमा प्रयोग भएको	१९'	१३'	१०'	१०'	४३'
१६	शारदा विष्ट	राजन विष्ट	देवी बहादुर विष्ट	२	१	३	२०७२	गोठ	गोठमा प्रयोग भएको			१४'	१२'	३५'
१७	पुन्यराम माक	पूर्णलाल माक	काजीमान माक	६	३	९	२०६५	पक्की घर (पक्की ईटा र सिमेन्टको गारो, जस्ताले छोएको, एक तले)	खाली रहेको	२६'	१४'			९'
१८	शेरबहादुर तमाङ	प्रतापसिंह तमाङ	हर्क सिंह तमाङ	१	५	६	२०६९	पुरानो घर भत्केपछि टहरा बनाएको	वसोवास			२६'	२५'	३७
१९	मनोज कुमार कार्की	टेक बहादुर कार्की	मान बहादुर कार्की	१	३	४	२०६०	कच्ची घर (काँचो ईटा माटोको गारो, जस्ताको छातो, दुई तले)	वसोवास	१९'	१५'	२७	१५'	१५'
२०	विजय कुमार कार्की	टेक बहादुर कार्की	मान बहादुर कार्की	२	२	४	२०६२	कच्ची घर (पक्की ईटा र माटोको गारो, जस्ताले छोएको, एक तले)	वसोवास	३१'	३५'	१६'	१६'	२६'
२१	राज कार्की	राम बहादुर कार्की	पदम बहादुर कार्की	२	२	४	२०४०	कच्ची घर (पक्की ईटा र माटोको गारो, जस्ताले छोएको, दुई तले)	वसोवास	३०'	२१'			४०'
२२	धनश्याम बहादुर कार्की	राम बहादुर कार्की	पदम बहादुर कार्की	१	१	२	२०३५	कच्ची घर (पक्की ईटा र माटोको गारो, जस्ताले छोएको, दुई तले)	वसोवास	३०'	२१'			४०'
२३	बदन मैया कार्की	श्याम बहादुर कार्की	पुर्ण बहादुर कार्की	२	४	६	२०३५	कच्ची घर (पक्की ईटा र माटोको गारो, जस्ताले छोएको, दुई तले)	वसोवास	३४'	२४'	१७	१६'	३४'
२४	यज्ञ बहादुर कार्की	लाल बहादुर कार्की	पदम बहादुर कार्की	४	३	७	२०३०	कच्ची घर (पक्की ईटा र माटोको गारो, जस्ताले छोएको, दुई तले)	वसोवास	२८'	२२'	१३	१७	२३'
२५	जयराम खड्का	टुक बहादुर खड्का	कर्ण बहादुर खड्का	१	३	४	२०७२	टहरा (पक्की ईटा र सिमेन्टको गारो, जस्ताले छोएको, एक तले)	वसोवास			२२'	११'	२०'
२६	तुलीमाया कार्की	भाइकाजी कार्की	मान बहादुर कार्की	१	१	२	२०७२	कच्ची घर र टहरा	वसोवास	१४'	१३'	१३'	१३'	१५'
२७	जापुकी कार्की	मोहन बहादुर कार्की	तिरेन्द्र बहादुर कार्की	२	१	३	२०५७	०३५ सालको घर भत्किएर ०५७ सालमा बनाएको कच्ची घर (पक्की ईटा र माटोको गारो, जस्ताले छोएको, दुई तले)	वसोवास र पसल	३५'	४०'	३०'	१६'	२५'
२८	निरञ्जन कार्की	जनक बहादुर कार्की	फत्त बहादुर कार्की	४	५	९	२०३७/३८	कच्ची घर (पक्की ईटा र माटोको गारो, जस्ताले छोएको, दुई तले)	वसोवास	२९'	१९'	१४'	१२'	३५'
२९	लतम कार्की	श्रीराम कार्की	मिन बहादुर कार्की	१	२	३	२०४०	कच्ची घर (पक्की ईटा र माटोको गारो, जस्ताले छोएको, एक तले)	वसोवास	१५'	१६'	२०'	१६'	३०'
३०	श्रीराम कार्की	मिन बहादुर कार्की	बल भञ्ज्याङ कार्की	२	३	५	२०४०	पक्की घर (पक्की ईटा र सिमेन्टको गारो, जस्ताले छोएको, तिन तले)	वसोवास	२०'	३०'	८'	१२'	५३'

सेतो आँखीभौ अर्जुनक Snowy-browed Flycatcher (*Ficedula hyperythra*)

तुमुलकारी फिस्टो Grey-hooded Warbler (*Phylloscopus xanthoschistos*)

नेपाल सरकार

वन तथा वातावरण मन्त्रालय

राष्ट्रिय प्राणी उद्यान

सूर्यविनायक, भक्तपुर